

ТИЖНЕВИК РЕВЮЕ НЕВДОМАДАЙКЕ UKRAINIENNE TRIDENT

Ісало 14 (322), рік вид. VIII. 3 квітня 1932 р.

Ціна фр. 2. Ргіх 2 fr.

Париж, неділя, 3-го квітня 1932 року.

Одночасно з виступом представників української еміграції на засіданні Дорадчого Комітету Офісу для справ біженецьких в Женеві, про що ми писали минулого разу, доклад про страшну трагедію на Дністрі зробив делегат Українського Товариства Прихильників Ліги Націй на останній сесії комісії Унії цих Т-в в Брюселі. Документальний доклад українського делегата в Комітеті Сходу, виступи з ухвали цього Комітету представників румунського та українського Т-в з внесенням про ці криваві події в політично-правній комісії, дебати и ухвали, що там було прийнято, показують, яке глибоке вражіння зробили на зібраних представлені факти. Не обмежившись звичайними резолюціями, комісія від імени президії Унії вдалася до Женеви і до Офісу в справах біженців, і до секретаріату Ліги Націй.

Це найбільше, що могло зробити неофіційні представники народів, схвильовані й обурені страшними вістками про нелюдське нищення старих людей, жінок і дітей совітськими кулеметами на Дністрі.

Високо цінимо ті благородні і гуманні мотиви, які призвели зібраних у Брюселі до рішення всіма можливими способами протестувати проти нечуваного поведження совітської влади. Високо цінимо ці мотиви і глибоко вдячні видатним політичним і громадським діячам, що зняли свій голос в оборону невинних жертв червоного терору.

Та не слід переоцінювати можливі наслідки тих телеграм. Тепер слово належить Лізі Націй. Та слова тут за мало, — треба діла, а на діло таке — Женева не спроможна. Всім відомі структура Ліги Націй, методи її чинности і вже вироблена практика не дозволяють думати, щоб можна було мати які ілюзії що-до того.

Припинити пекельне знущання над нещасними жертвами червоних

катів можна тільки тоді, коли тій силі буде протиставлено силу і коли буде нарешті покладено край московській окупації на Україні.

Обґрунтовані і фактичні повідомлення про криваві події на Дністрі на міжнародніх зібраннях, те, як реагували на це присутні представники культурних народів, увага європейської преси до страшних і незаперечних фактів — гибелі сотень людей, яка широкою луною розносить по світу предсмертний стогін жертв терору, мають проте велику вагу, в незалежності навіть од тих результатів, яких вони досягають сьогодні. Вони свідчать про те, що нелюдський терор совітів на своїх нещасних підданцях, масові ростири доведених до одчаю людей схвилювали і обурили людську совість повсюди.

Проти влади, спертої тільки на кулемети, починає збиратися потуга, значіння якої не можна легковажити навіть у наш вік переваги техніки: потуга світової опінії та її авангарду — преси.

* * *

З надзвичайним успіхом, як ми того і сподівалися, пройшов у Празі — II-ий Український Науковий З'їзд. Перші повідомлення говорять про те, що він досяг цілком поставленої собі мети, разом з тим показавши широкому світові досягнення, які зробила українська наука на чужині. Це було справжнє свято української науки, і з того свята може бути гордою і може радіти українська еміграція. То її праця, то її заслуга.

На жаль, віддатися цілком тим законним радощам не дозволяє непокоїна думка. З'їзд відбувся в Празі. В Празі і коло Праги знаходяться наші високі школи, систематична і многолітня діяльність яких тільки й дозволила українським ученим силам, старим і молодим, досягти тих результатів, що їх було показано на з'їзді. І власне наддолею цих шкіл — єдиних українських високих шкіл, — саме існування яких має значіння загально-національне, збираються чорні хмари. Над ними нависла загроза ліквідації.

І Академічний Комітет, і ректори тих шкіл роблять усі зусилля, все, що в спроможності їхній, щоб урятувати ті огнища нашої культури.

Обов'язок усіх українців, де б вони не перебували, на рідних землях, чи на чужині — в Європі чи за океаном, не тільки глибоко задуматися над становищем наших високих шкіл, а всією істотою перейнятися їх долею, з свого боку напружити усі сили, використати усі зв'язки, усі можливості, щоб зберегти ці найцінніші придбання наші на еміграції.

Знову і знову кличемо кожного виконати свій обов'язок перед рідним народом та його культурою.

Листи до земляків

VI.

Де - що про власність.

Ще з часів моєї юности і мого перебування в гімназії згадується ще один цікавий випадок, що мав відношення до питання про власність.

Прийшов я до своєї класи і бачу на нашій шкільній дошці гарним стараним письмом виведено великими літерами «La propriété c'est le vol». Коло дошки згромадилась невеличка купка моїх приятелів вони щось дуже жваво дебатують. Я раптом кинув свого ранця до «риньки і собі миттю до дошки прийняти участь у дебаті.

Але зараз же зателенькав дзвінок і до класи вступив наш математик, він же і наш класний вихователь.

Невеличкий гурток українців нашої класи знав, що він є приятелем проф. В. Антоновича, що здавна належить до української громади і тому ми просто таки його «обожали». Але так до нього ставила я і вся класа, бо справді це була людина надзвичайної педагогічної дачі та доброти і моральної чистоти.

Він крізь свої сині окуляри зіркнув на дошку, потім обвів зором сю класу, запинившись на кращому математикові і найбільшому революціонерові» Сладковському, і тільки тоді запитав:

— Хто то написав на дошці ту дурницю?

— Я, відповів Сладковський. Але дозволю вам, М. М., довести, що то зовсім не є дурниця. То є речення відомого письменника Прудона.

— А хіба Прудон не наговорив в своєму життю багато дурниць? От хоч би та, що ви написали. Ви, я бачу, маєте в кешені годинник, він є ваша власність. Тепер, коли я його у вас вкраду, то хто буде злодієм, чи ви, його власник, чи я, той хто у вас цю вашу власність вкрав? По вашому і по Прудоновському думанню вийде, що ми злодії обоє: і ви, що лекціями заробили собі годинник і тримаєте його, як свою власність, і я, що його вкрав у вас теж для того, мабуть, щоб зробити своєю власністю...

В класі починають густо від заперечень та захисту Прудона...

— Що, не погоджуєтесь зі мною? Ну, ну, ще подумайте та порозумнішайте! А поки-що, Сладковський, йдіть до дошки, зітріть ту вашу Прудоновську мудрість і відповідайте, що було задано....

В цьому малюнкові з природи все, мої любі земляки, є дивне та незрозуміле для ваших сучасних звичаїв: і ця щирість відношень вихо-

вателя та учнів, і ця вільна дебата гострої «контр-революційної» проблеми, і головне те, що ніхто і в думці не мав йти до когось старшого з доносом...

Навів я цей коротенький спогад для того, щоб показати, що моє покоління і всі суміжні з ним зросли і виховалися в думці про велику кривду в л а с н о с т и, і постійно мріяли про те світле та щасливе майбутнє, коли цю найбільшу кривду та несправедливість сучасного ладу буде зліквідовано.

Нарешті, діждались! По всьому СРСР власність, як основна підвалина життя, зліквідовано... Але ні радості, ні щастя від цього наче-то ні для кого нема, бо всі, навіть прихильні до совітів чужоземці, твердять, що СРСР є зараз найбільш сумна та безрадісна країна, де люде ходять як тіні, де не чути вільного сміху, де всі один одного бояться, де гризня за шматок хліба стала ще більш огидливою, зв'язуючою.

Над всією країною нависло і згустилося повітря злоби та ненависти...

* * *

Цілком зрозуміло, що я дуже далекий від того, що б уважати це все наслідком лише того, що совітська влада скасувала власність, але мені здається, що між іншими причинами того безвідрадного та безнадійного становища, в якому зрараз перебуває вся совітчина, ліквідація власності займає все ж таки як не головне, то досить важне місце.

Справді, подумаймо над цим питанням так, як це радив нам колись давно наш гімназійний вихователь, та зрозуміймо його без тих упереджень та ускладнень, що нагромадилася коло нього шляхом довгої критики і то дуже часто зовсім не мудрої.

Моєму хліборобському розумові зовсім незрозуміло, чому власність хлібороба, що простягається лише на його садибу та на земельний участок, на якому він сам працює, є якась кривда? Чому тако-ж володіння робітничим будинком те-ж може вважатися якоюсь громадською небезпекою?

Я добре знаю, що від цих «невинних» видів власності тягнеться цілий шерех різних щаблів її, які зв'язані з тяжким пригніченням працюючих людей та їх визискуванням, перетворенням людей в додаток до машин, позбавленням їх всяких надій на краще майбутнє... Але хіба тут справа і корінь зла лежить перш всього у власності? Хіба її ліквідацією ми хоч трохи справу поліпшуємо?

Отже, совітська система це зробила, і становище працюючого люду не тільки не стало кращим, а далеко гіршим і всі з цього приводу однозгідно твердять, що ні один нарід такого життя не витримав би. І доводиться знову все так само, як і у Європі, відкладати до якогось майбутнього, де життя відразу стане кращим. Ріжниця, і то в кращий бік, залишається для того життя, де власність існує.

Ті мрійники, що в своїх мріях намагалися ошчасливити людство скасуванням власности, завжди собі уявляли, що таке скасування відбудеться або тому, що люде переконаються в несправедливості її, або на ґрунті рішення переважної більшости людства, позбавленої всякої власности. Ніколи і ніхто не уявляв собі таке скасування в той спосіб, як це переведено большевиками, себ-то що невеличка, порівнюючи з усім останнім населенням, компанія, яка захопила випадково владу, ліквідує тако-ж і власність, підтримуючи це рішення фізичним насильством над більшістю, якого думки та бажання ніхто власне ніколи не питав.

В такому поступованню безсумнівно є щось злодійське, і знову та мені приходять на думку слова мого старого вчителя про те, що коли людська психологія та людські поняття в таких питаннях не дійшли ще до якоїсь однозгідности та однодумности, то краще їх і не чіпати, бо з таких заходів для людства тільки одно нещастя спричиниться.

* * *

Тим більше така обережність що-до власности має значіння під сучасну пору, бо саме тут спостерігається найбільш великий поступ та постійна зміна людських понять. Уважно придивляючись до тутешнього життя, я не міг не примітити, що необмежена власність в розпорядженню своїм майном та всіма його засобами давно вже зникла з обрію сучасних культурних народів.

Сучасний власник зовсім не є тепер такий необмежений розпорядчик своєю власністю, як він колись витворився Римською імперією. Особливо це примітно в тих його відношеннях, що торкаються інших людей та їх інтересів, як матеріальних, так і моральних. Чи йде справа про перехід майна до іншої особи, чи ходить про використання його засобів працею сторонніх людей, чи навіть про розпорядження отриманими зисками, — скрізь сучасний власник зустрічається з надзірчою та регулюючою владою сучасної держави, скрізь він є обмежений та обрізаний.

Поступово, крок за кроком зі змісту власности виймаються всі ті

її складники, що являються особливо від'ємними для морального та суспільного почуття сучасної людини. І в цьому неможливо не вбачати великого та багатозначного впливу сучасного демократичного устрою на суспільні та господарські відношення.

Може не все поступає так швидко, як де кому хотілося б, але тим часом життя і відношення все більш набувають засад справедливості та уваги до інтересів працюючого люду.

Але ось що, може, найбільш важливе в цьому поступі! Поруч з тими обмеженнями та вкороченнями, які поступово переводяться в таких підвалинах сучасного життя, як, наприклад, та сама власність, він залишає вільну можливість розвиватися тим її властивостям та рисам, котрі являються позитивними надбаннями і осягненнями людської культури.

Він не порушує почуття тої певности та сталости людського добробуту, тих надій на його поліпшення, що являються рушієм господарчої чинности кожної людини та перспектив на майбутнє. Він зберігає кожному і всім однаково його власний куток життя недоторканим і гарантує його недоторканість.

От до чого приводить таке поступовання в справі власности, яке засвоїло собі європейське життя і яке ми тепер маємо можливість своїма очима спостерігати, живучи тут.

Порівняйте, мої милі земляки, таку власність з тим, що робиться у вас, і подумайте над тим, чи не варт би і вам своє життя перевернути на той лад і зразок, що мається тут.

А що для цього треба зробити, ви мабуть і самі добре знаєте.

* * *

Коли я розпочинав свого листа спомином з далекого і давнього минулого, то я тако-ж хотів нагадати, як юнацька невправлена голова легко рішає самі складні питання людського суспільного життя.

Але те, що можливо вибачити юнакові, бо йому і сам Бог велів бути легковажним, в прикладенню до життя народу та держави вже набуває характеру злочинної авантури.

Наш український нарід довгим та тернистим шляхом будував своє господарське життя, виробляв свій суспільний лад, творив свою «цивілізацію плуга», по виразу одного з найкращих наших істориків, в засаді якої покладено було власність на землю...

І от прийшов північний сусід і все це потоптав, понівечив, запаску-

див... І це все начеб-то зроблено не тільки для нашого щастя, але навіть для щастя всього людства.

Де-які чужоземці кажуть: «цікавий експеримент», а на мою думку — простісіньке злодійство та грабіжництво.

К. Н. Ніко

St. Jean de Maurienne

15. III. 32.

II-ий Український Науковий З'їзд у Празі

Листи з Праги.

I.

В неділю 20. III ц. р. о 10 г. рано відбулося урочисте відкриття Другого Українського Наукового З'їзду в Празі у великій аудиторії філософичного факультету Карлового Університету. Аудиторія була повна членів З'їзду і гостей, делегатів від різних інституцій, як чеських, так і українських, а також і приватних гостей. Настрій піднесений, на обличчях привітні усмішки при зустрічах з приїздними з-за кордону, з якими часто-густо не бачилися з часу Першого Наукового Українського З'їзду в жовтні 1926 р.

З'їзд відкрив ректор Українського Університету в Празі, Голова Укр. Академічного Комітету, академик проф. д-р І. Горбачевський, і передав ведення з'їзду п. голові з'їзду акад. проф. д-ру Ст. Смаль-Стоцькому, який в прекрасній промові висвітлив значіння Укр. Наук. З'їзду для всієї еміграції і всього українського народу.

Далі з привітальною промовою виступив проректор Карлового Університету проф. д-р Гуйер, якого, на пропозицію голови з'їзду, було запрошено до президії з'їзду. Слідуючим привітальним словом була промова представника Слов'янського Інституту в Празі, після чого було зачитано спис всіх присутніх на з'їзді делегатів од різних чеських інституцій, а власне від м.ністерства шкіл і нар. освіти п. проф. Урбан, од м.ністерства закордон. справ — п. д-р Зноємський, від м.ніст. землеробства, від Ж.ночі Чеської Національної Ради — пані Р. Вацкова й инш.

Далі пішли промови від закорд. делегатів: від Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові, Українського Наукового Інституту в Берліні п. проф. І. Мірчука, від. Укр. Наукового Інституту в Варшаві п. проф. О. Лотоцького, від Теологічного Т-ва в Галичині п. проф. Чеховича, від Воєнно-Наукового Т-ва у Польщі п. ген. Змієнна. Великі оплески присутніх викликала промова п. Гусная, посла українця до чеськословацького парламенту від Підкарпаття. Далі було зачитано писемні привітання від багатьох українських інституцій і різних товариств, і нарешті привітання від поодиноких осіб, розкиданих по цілому світі українців.

Далі з докладом «Організація української наукової праці на еміграції та її висліди за останнє десятиліття» виступив проф. Д. Дорошенко, якого зустріла аудиторія як улюбленого докладчика рясними оплесками. Що створила за останнє десятиліття українська еміграція? Перш за все Український Університет, далі Український Академічний Комітет, Істор.-Філологічне Т-во, Правниче Т-во, Музей Визвольної Боротьби. Далі Українську Господарську Академію в Подбрадах, що високу політехнічну школу, що випустила вже сотки вчених українських інженерів; при ній т-ва економістів, агрономів, лісівників, технологів, гідротехників і т. д. В 1923 р. було відкрито Український Високий Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова в Празі, при ньому прекрасну бібліотеку, видавництво

«Сіач»; з рамен його Природничо-Математичне Т-во, Педагогічне Т-во, Т-во Прихильників Книги. Далі було відкрито в малих розмірах укр. академію мистецтва, яка існує під скромною назвою «студія». Всі ці високі українські школи було утворено в ЧСР завдяки щедрій допомозі чеського Уряду.

По інших країнах було відкрито укр. наукові інституції типу дослідчо-наукових організацій: в Берліні — Український Науковий Інститут такий самий інститут у Варшаві. До типу цих інституцій належать також Соціологічний Інститут у Празі. В Празі-ж було відкрито Український Видавничий Фонд, Український Національний Музей-Архів, а в Парижі Cercle d'études ukrainienne і Українська Бібліотека ім. С. Петлюри.

Само перерахування всіх цих українських наукових інституцій викликало у присутньої аудиторії надзвичайне, присмерне враження від проробленої великої праці, враження обов'язку, виконаного перед своїм народом. Таке саме враження зробив цей реферат очевидно і на присутніх на святі чужинців, бо делегатка від Чеської Ж.ночої Нац. Ради висловила своє враження такими словами: «Ви, українці, істе обдіву годні».

Праці З'їзду по секціях почалися в понеділок 21. 111.

Z.

II.

21-го, 22-го та 23-го відбувалася сама наукова праця з'їзду. В ці дні відбулось коло 36 засідань пленарних і по окремих секціях. Зголошено було на з'їзд коло 150 докладів. Участь в засіданнях брало 100 членів, а всього на засіданнях разом з гостями по різних секціях взяло участь 1100 осіб. З-поза меж Чехії прибуло 15 делегатів: з Галичини, Варшави, Берліну, Відня то-що. Не прибуло на з'їзд 22 зголошених члени. Не відбулося з різних причин коло 40 докладів. Всі зачитані доклади викликали живий інтерес і дискусії. Робота велась напружено по всіх секціях. Засідання звичайно починались о пів десятої години ранку, давалася коротка перерва на обід і знову продовжувались засідання до 8-ої год. вечера, а часом і довше.

Лише з зачитаних на з'їзді докладів можна було скласти собі бодай приблизну уяву про ту колосальну працю, яку перевели і ведуть наші вчені за кордоном. Де-які наші вчен. досягли виїмкових успіхів на чужині. Є наші вчені, що не лише досягли признання у чужинців, а й виїмкових нагород. Є кілька значної вартости винаходів, зроблених українцями. Треба зазначити, що працями наших учених користуються не лише еміґрація, але й край. На совітській Україні користувалась працями вчених еміґрантів і Київська Академія Наук. Бувають випадки, що совітські видавництва передрукуюють цілі підручники, не платячи за це, звичайно, гонорару, бо, як вони відповіли одному професорові, вони платять «лише своїм підданям». Дійсно за 10 років українська еміґрація на полі науки і культури зробила надбання, які належно зможе оцінити лише історія. Коли наша наука на рідних землях не має змоги вільно розвиватись, то еміґрація працювала коло неї, не покладаючи рук.

Під час з'їзду відбувалася у одній з кімнат М'їської Бібліотеки виставка українських видань. І тут звертас на себе увагу величезна кількість еміґрантських видань по різних галузях наукових дисциплін. Не раз ці видання і з технічного боку, не дивлячись на бідні еміґрантські засоби, цілком задовольняючі.

24-го березня з 11 години зійшлись учасники з'їзду і гості в-останнє у великій аудиторії Правничого Факультету Карлового Університету на закриття з'їзду.

Секретаріят з'їзду подав звідомлення про праці з'їзду та весь перебіг його. Було зачитано додатково привітання, що наспіли під час з'їзду. З'їзд прийняв усі резолюції, які було подано поодинокими секціями, доручивши їх виконання Академічному Комітетові. Де-які з резолюцій були прийнято лише, як побажання, а де-які прийнято до відома. Всі резолюції, крім одної, було прийнято одногласно без всяких заперечень:

Голова з'їзду академик проф. д-р Ст. Смаль-Стоцький висловив по-
рку членам з'їзду та гостям, що брали участь у перебігу праць з'їзду,
ту охоту та невтомність і згоду, у яких проходив з'їзд. Висловив
дність, що у цю скрутну для всього світу добу пощастило перевести
їзд без чужої матеріальної допомоги і подякував тим українським
анізаціям і установам, що принесли Академічному Комітетові більшу
і меншу підтримку матеріальну й моральну. Подякував також і всім тим
обам, що поклали багато труду коло технічного переведення справи
їзду, як підготовлюючи його, так і під час самих праць з'їзду.

Др. Панкевич іменем присутніх висловив щире подяку проф. Смаль-
гоцькому за його працю на з'їзді і вміле, тактовне керування всім перебі-
м з'їзду. Присутні підтримали д-ра Панкевича голосним «Слава».
а тому засідання з'їзду закінчились.

Перевівши цей з'їзд, українська еміграція в особі Академічного Ко-
їтету зреалізувала щасливу думку скликання другого наукового з'їзду.
уло це правдиве свято української науки, яка перед 10-ти роками відно-
илася за кордоном. Свято це випало на честь нашим ученим і на славу
їлій українській нації.

X.

Наш наступ

(Чергова сесія Міжнародної Унії для Ліги Націй в Брюсселю).

Два останні засідання меншостевої комісії, в лютому 1931 та в-осени
Перуджі, були майже цілковито присвячені патетичним дебатам в справі
ацифікації. Болгари, що вже протягом часу не в стані добитися обмірку-
ання скарг їхніх меншостей, заклопотано запитують українських деле-
атів, чи й на цей раз ставлять вони свої справи. І коли довідуються, що
і, зітхають вільніше: нарешті прийшов і їх черед. Але не ставлячи в дій-
ності свої справи в меншостевій комісії, українська делегація пішла
льш, ніж коли будь в наступ. Вона пішла в наступ проти червоної Москви,
їшла — «чолом проти півночі»...

Комітет Сходу Європи.

20 березня ц. р. увечері зібрався у господі генерального секретаря
їнії проф. Рюїсена Комітет Сходу Європи. Голова Комітету італійський
ністр Джанні до Брюсселю на цей раз не приїхав і його заступив п. Ві-
ярї, теж італійський делегат. Францю репрезентував відомий судовий
іач п. Дюма, Румуню депутат Краціун, Україну — два делегати
проф. О. Шульгин та інженер Юрій Яковлів, Данцію — що теж входить
о Комітету — п. Нейман. Австрійське Т-во загалом не було репрезентова-
на цей раз у Брюсселю, польський делегат п. Стронський спізнився і на
асідання не попав. Секретарював, як і завжди, проф. Рюїсен.

На порядку денному такі справи: 1) Економічна політика СССР на
країні, 2) Події на румунському кордоні, 3) Справа політичних в'язнів
СССР, 4) Становище в Данцігу.

По першим трьом питанням повідомлення мав зробити постійний док-
ладчик Комітету проф. О. Шульгин. Останній по першій точці почав з
ого, що відчитав уступ зі свого листа до покійного Аристида Бріана,
оданого в Женеві у вересні 1930 року. Там говорилося про те, що в той
ас, коли колонії європейських держав, відділені від метрополії морями
а океанами, все більше й більше емансипуються, Москва свої колонії

зберігас і до того разом з ними складає колосальний блок землі, займає шість частину сходу. Тоді як совіти прикладають усіх своїх сил, щоб посилити процес емансипації європейських колоній, щоб шляхом бунтів і революцій відірвати їх від європейських центрів, Європа спокійно дивиться на те, як Москва прибірає все більше до рук своїх власні колонії: Україну, Кавказ, Туркестан, Карелію й т. д.

Коли і без того повосина Європа, поділена на невеликі держави, ослабла, то емансипація колоній веде ще більше до знищення рівноваги між Заходом і Сходом, між Європою та колишньою імперією царів, рівноваги, яка в довоснітні часи все як існувала.

Щоб конкретизувати ці свої твердження, докладчик зупиняється на історії економічної політики Москви на Україні і для цієї мети широко цитує цю каве видання Українського Наукового Інституту в Польщі, а саме статті п. п. В. Садовського, К. Мацієвича та Є. Гловінського. Докладчик згадав, що від часів Петра I петербурзький уряд мав тенденцію розглядати Україну як свою колонію, як ринок для збуття продуктів новоутворених ним на півночі мануфактур. Але в дальшому це взаємовідношення Москви й України змігчуться впливом росіян-магнатів, що сталися ласкою царів великими власниками на Україні. Йдучи слідом за проф. Садовським, докладчик говорить, що в XIX віці, коли й обходила Москва Україну своєю ласкою, то не стільки тому, що вважала її колонією, а просто, як одну з «країн», за рахунок яких повстала тенденція посилювати центр «вірогідності» України були тоді певні, і все як трохи пізніше пробуджуються сучасно-націоналістичні тенденції росіян: Менделєєв, а слідом за ним і інші ідеологи Москви говорять про необхідність перенести економічний центр імперії на північній схід, ближче до Уралу. Ці тенденції, — являють не вигідні для України, — воскресити, як це не дивно, у «інтернаціоналістичного» бунт-то уряду большевиків. Крім давніх уже міркувань у них повстало ще й недовір'я до України з огляду на слабкість в ній пролетарського та комуністичного елемента, на існування в ній «бандитсько-націоналістичних тенденцій», та з огляду на її географічне положення, що робить з неї «плацдарм» для наступу капіталізму на царство пролетаряту...

Докладчик відмічає, що хоч і несправді, але все ж харківський комуністичний уряд пробував боротися за централістичними тенденціями Москви. Цитуючи дуже ґрунтовно п. Садовського, наводить п. Шульгин кілька прикладів щодо тенденції, які лягли в основу виробленні планів п'ятилітки. З цих прикладів впливає, що в кам'яно-вугільній, а особливо в металургійній, машинобудівній і найбільше в текстильній індустрії на Україні запроваджено витрачувати непропорційно мало коштів, коли особливо взяти під увагу її реальне значіння в економічному житті СРСР. Головне промислове будівництво має, згідно проектам, переводитися в центрі, в районі Уралу і аж за Уралом.

Зупиняючися далі на аграрній політиці, докладчик широко використовує прекрасну й глибоко переконуючу працю проф. Мацієвича, яку зміщено теж в цитованому вище збірнику: нехтуючи зовсім реальні інтереси українського земельного господарства в даний час, Москва всіма мірами розвиває на Україні зернову та бурякову продукцію України. Маж тим як припинити її світовій кон'юктурі після того, як Україна втратила на користь Канади та інших нових країн свій закордонний хлібний ринок, а з буряковим цукром веде боротьбу південний цукор з тростини — Україні краще потрібно було б розвинути винні сільсько-господарські культури і особливо скотарство. В Харкові та її у Москві це розуміють. Але коли Харків і тут несправді пробував обстоювати інтереси України, Москва на це не звернула жадної уваги і продовжує робити своє діло.

В результаті, як це дуже добре показує праця п. Гловінського, торговий баланс України з закордоном, колись до війни дуже активний, тепер став пасивним, а Україна в сільсько-господарському відношенні, завдяки буряково-зерновому напрямку політики, поставлена у велику залежність

од Москви, залежність, якої вона в економічному відношенні не мала навіть за царські часи.

Коли до цих міркувань додати, продовжує докладчик, ще історію, наприклад, політики совітів у Туркестані, де всупереч інтересам населення забороняють сіяти хліб, а зобов'язують усі землі віддавати під бавовняні плантації, то колоніальний характер совітсько-московської політики виступає зовсім ясно й яскраво.

Доклад цей викликав дуже жвавий обмін думок та силу запитань з боку присутніх. Невелика кількість учасників робила дебати більш інтимними та щирими. Обмірковувалося тако-ж побіжно сучасну ситуацію ССРСР і України, успіхи і безладдя п'ятилітки, колективізації, машинізації і т. д.

Комітет ухвалив просити п. Шульгіна подати свій доклад на письмі і надрукувати його для роздачі всім членам Унії.

Далі проф. Шульгін зробив доклад про розстріли на Дністрі, використавши матеріял, що надіслано було йому з Румунії, а тако-ж відомості, подані в попередніх числах «Тризуба». Докладчик настоював на необхідності негайно поставити цю справу на політичній комісії та зробити відповідні кроки в імені Унії в Женеві.

Румунський делегат п. Крачіун цілковито підтримав цю пропозицію, доповнивши повідомлення докладчика новими фактами. Присутні були дуже вражені всім сказаним і доручили п. п. Крачіуну та Шульгінові в імені Комітету Сходу зробити доклад політично-правничій комісії.

В справі політичних в'язнів в ССРСР докладчик повідомив, що анкетний листок вже давно вироблено, але різні технічні перешкоди затримали реальне переведення справи. Він сподівається, що в ближчі місяці матеріял буде зібрано, і не має сумніву, що з огляду на безсторонність і авторитет Унії, доклад і закінчення Комітету в цій справі зробить відповідне враження на публічну опінію світу.

Далі п. Нейман зробив доповідь про тяжке економічне становище в вільному місті Данцігу, де що-дня оголошується банкрутство якогось комерсанта чи промисловця, та особливо докладно зупинився на труднощах у стосунках між урядами вільного міста і польськими чинниками. З огляду на відсутність другої сторони — польського делегата, дебати по цій справі не відбулися і питання мали розглянутися в іншому порядку в більш стислій підкомісії.

Засідання, що почалося рівно о 9 год. вечера, затяглося майже до півночі. Можна з певністю сказати, що Комітет Сходу вже виправдав своє існування, а по тому, скільки місця на передостанньому засіданню Комітету (в Перуджі) було відведено в бюлетеню Унії, можна бачити, що інтерес до його праці є чималим.

Трагедія на Дністрі.

Відповідно до ухвали Комітету Сходу румунська та українська делегації доклали комісії політичній про трагічні події на Дністрі.

Першим в імені обох делегацій виступав п. Крачіун, депутат румунського парламенту. Описуючи розстріли на Дністрі, які добре відомі вже читачам «Тризубу», п. Крачіун звертає увагу комісії на те, що навіть ці страшні приклади не зупиняють хвилі втікачів з ССРСР: кожного дня повторюються спроби вирватися звідти і «ці факти, може бути, дають певніші відомості про те, що діється в ССРСР, ніж де-які статистичні дані».

Ці події ставлять перед Унією подвійну проблему:

1. Літа цивілізованих націй не може толерувати продовження цієї війни совітської держави з своїми власними підданими. Коли вже заборонено вільно виїзжати з ССРСР, совітська держава, — «оборонець» миру на цілому світі, могла б принаймні прийняти інші способи ніж винищення, для того, щоб примусити втікачів сидіти по своїх хатах і на своїх землях.

2. Літа Націй мусіла б подбати за долю біженців, що вже опинилися

на румунській землі. При всій добрій волі в цей скрутний час румунська держава і бесарабське населення не можуть дати все те, що є необхідним для цих нещасних.

Доповнює слова п. Крочиуна румунський сенатор Пілот і потім бере слово проф. Шульгин.

«Ці трупи на Дністрі, — говорить він, — що їх поїдають хижі птахи на очах у румун і всіх західніх людей, дійсно найсильніше говорять за той жахливий стан, у якому знаходиться Україна під совітською окупацією». Цілком приєднуючися до пропозиції п. Крочиуна, промовець настоює на тому, що не досить передати їх на Асамблею, яка відбудеться аж за три місяці. Треба негайно щось робити. Дійсно, румунська влада не може ні допомогти, ні, бува, і роїбзратися в тому, де справжні збігці, а де підслані провокатори ППУ. Цим очевидно пояснюють прикрі факти, коли дехто зі збігців вертали назад у те пекло, де їх розстрілювали немилосердно. Необхідно, щоб президія Унії негайно, не чекаючи Асамблеї, телеграфувала до Секретаріату Ліги Націй з проханням вжити заходів, щоб припинити дику бойню на Дністрі, а також телеграфічно звернутися до Міжнародного Офісу імени Нансена з проханням заопікуватися нещасними.

Встає голова англійської делегації лорд Дікінсон і запитує докладчиків: «Хто ж є ті збігці?» П. п. Шульгин і Пілат говорять, що це українці і молдавани: «Таю», — настоює лорд Дікінсон, «але чий вони є піддані?» — «Піддані української совітської республіки», відповідають йому. «Ага, розумію», говорить витримано, як і завжди, але рішуче схвильований лорд, у якого обличчя робиться майже таким білим, як і його ефектна біла голова, — «так я розумію, совітський уряд розстрілює своїх власних підданих».

І с.в. Цього вже і терплячі англійці не можуть витримати. Голова Комісії п. Лімбурк (він був два роки головою ц'їлої Унії, тепер його заступив лорд Роберт Сесіль, але у Брюсселю він не був, бо захворів), пропонує передати п. Крочиуном на Асамблею Унії. Лорд Дікінсон знов встає і рішуче заявляє:

— «Цього не досить. Треба післати телеграму до секретаріату Ліги Націй негайно».

П. Лімбурк відповідає лордові, що він не скінчив, він пропонує одночасно прийняти і пропозиції п. Шульгина та просити президію Унії післати телеграми до секретаріату Ліги Націй і до Офісу Нансена. Пропозиції на цей раз приймаються одностайно без жадних утримань. Телеграми на другий день в імені президії Унії були післані.

Ця справа дуже вразила всіх присутніх. Дебати переводилися серед повної тишини. Від проблеми сходу і совіт в тепер не втечеш. Тільки скінчили трагедію Дністра, як мусіли вже обмірковувати нове питання, порушене ще в Перуджї угорською делегацією: вибух потягу, що йшов з Угорщини до Югославії. Угорців на засіданні немає. Польський делегат Стронський пропонує все ж негайно прийняти резолюцію в цій справі, домагаючися посилення міжнародної поліції.

Проф. Шахович (Югославія) пропонує відкласти її, доки не буде дано докладнішого звіту про справу угорським делегатом. Проф. Шульгин підтримує останню пропозицію: «яким не є жахливий сам по собі цей вибух, саме важке тут д знатися, при яких обставинах і чим його було організовано. Очевидно, від Дністра до Дунаю не так вже далеко...»

Голова пропонує справу відкласти.

У.

(Далі буде)

Святкування 300-ліття дня народин гетьмана І. Мазепи в Парижі

Українська колонія в Парижі гідно вшанувала пам'ять гетьмана Івана Мазепи з нагоди 300-ліття дня його народин.

Згідно з заздалегідь виробленим планом, по згоді між різними організаціями — в суботу 19-го березня с. р. відбулося урочисте прилюдне засідання, влаштоване Товариством б. Вояків Армії УНР у Франції, 20-го з неділю заупокійна служба Божа й панахида в Українській Православній Церкві, а в суботу 26-го прилюдне засідання Ради Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі.

* * *

В суботу увечер, 19 березня с. р., в одній із саль «Maison de la Mutualité» відбулося врочисте зібрання пам'яті великого гетьмана, влаштоване Т-вом б. Вояків Армії УНР у Франції. Салю, яка розрахована на 170 чол. було заповнено по береги. Багатьом не вистачило місця і люде стояли по-під стінами.

На чільній стіні висів портрет гетьмана Мазепи, під ним малюнок його родового герба, вгорі — герб Війська Запорізького. Портрет був між схрещеними прапорами: прапором 3-ої Залізної Стрілецької дивізії та прапором Т-ва. Обік бойовий значок командира 3-ої дивізії, нижче два розгорнені національні прапори. Оздобу — портрет і герби роботи М. Ковальського — виконано було добре і разом просто. А разом з тим цілість тої простої оздоби глибоко вражала: сучасний український прапор, вславлений в боях за визволення і державність України, схилившись коло портрету великого гетьмана, ніби віддавав од імені тих, хто бився під ним і вмів за отчизну, пошану нашому великому попередниксві, що вмер за те-ж діло.

Ліворуч за великим столом зайняла місце Управа Т-ва з ген.-штабу ген. хор. О. Удовиченком, головою Т-ва, на чолі. Праворуч став хор Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції.

О 21 год. перед аудиторією, що переповнила салю, ген. О. Удовиченко, одкривши збори, виголосив вступне слово, в якому коротко, але влучно, з великою експресією накреслив образ гетьмана Мазепи та висвітлив велике значіння особи його як в минулому, так і в сучасному.

Військове Товариство — говорить генерал О. Удовиченко, звертаючися до присутніх, — запросило вас сьогодні, разом з ним ушанувати пам'ять великого чоловіка України, великої української історичної постаті — гетьмана Івана Мазепи.

На тлі української історії постать гетьмана Мазепи є найбільше яскрава, найбільше величя й могутня.

Талановитий полководець, тонкий і розумний політик, чудовий адміністратор, поет і музика, — всі ці якості уклалися в його особі та сотворили йому ім'я великого державного мужа, високо-культурної людини.

Гетьмана Івана Мазепу знаємо не тільки ми, українці, ім'я його, ов'яне переказами, відоме цілому культурному світові.

Головна-ж заслуга гетьмана Мазепи перед українським народом полягає в тому, що він як ніхто розумів московську політику на Україні, він розумів, що ця політика прямує до цілковитого поневолення українського народу, до повного знищення його політичних прав на самостійне існування.

Він все своє життя мріє, шукає можливостей вирвати Україну з цупких рук Москви.

Тільки на прикінці життя свого він міг приступити до здійснення своїх планів. Спіраючись на союзу армію шведського

короля Карла XII, він вступає в жорстоку і криваву боротьбу з Московією, але ця боротьба закінчилась для нас нещасливим боєм під Полтавою.

З невеликою кількістю вірних синів України, на чужині доживав свій вік старий гетьман в Бендерах, де того-ж року він і вмирає.

До останньої хвилини свого життя він мріє, працює, провадить боротьбу за кращу долю України, за її визволення

Він умер... Але лютий московський ворог вважає його небезпечним і після смерті. В дикунський спосіб знищено його могилу, кости розвіяно, ніби в такий спосіб можно було вирвати з серця українського народу пам'ять про гетьмана, ніби в такий спосіб можна було придушити, знищити волю українського народу, його прагнення до своєї незалежності.

Людина вмирає, але ідея живе.

Минуло 300 років з дня народження гетьмана Мазепи.

Ім'я його стало безсмертним. Ім'я його стало символом боротьби з Московією, символом державних змагань українського народу.

Через три століття пройшов цей символ і не вмер. Три століття жив ім український нарід, ім живемо ми, сучасники, ім буде жити наше молоде покоління, аж доти, поки Україна не буде незалежною державою.

Великий і славний наш гетьмане! Ми, що ідемо твоїм шляхом, що виконуємо твою волю, що здійснюємо, твої мрії, зібрались сьогодні вшанувати твоє славне ім'я.

Твої діла, твоя любов до рідного краю завжди будуть прикладом для нас.

Перед твоєю великою постаттю ми схилиємо чоло і кажемо: вічна тобі пам'ять, наш славний лицарю, вічна тобі пам'ять, наш славний гетьмане!

Після промови ген. О. Удовиченка, хор проспівав «Вічну пам'ять» що всі присутні вислухали стоячи.

За ним слово взяв секретарь Т-ва п. Ковальський, що виголосив довшу промову, яка вимагала би ліпшого оброблення. Не до речі був уступ, присвячений апології «зради» Мазепи: українці такого оправдання не потребують. Цю промову мав виголосити кн. Токаревецький - Карашевич, але не дозволила йому це зробити хворість. П. Ковальський, користуючись його матеріялами, у своєму слові подав крім біографії І. Мазепи ще деякі дані з діяльності його та спинився докладно на ролі Мазепи, як політика і патріота. Зупинившись на Полтавській катастрофі, яка завдала болючого удару українській державній ідеї, промовець зв'язує героїчні змагання старшини і козацтва, вірних Україні, за часів Мазепи з подіями нашої доби.

«Збройна боротьба, що розпочалася вже в наші часи, — каже він, — є тільки продовженням тої, що велася на протязі історії.

Ми-ж у день трьохсотліття народження великого гетьмана мусимо власне це пам'ятати. Життя, чини його, діяльність, стремління і мета його повинні бути нашими чинами, нашими стремліннями, нашою метою. Його головна ідея — виборення незалежності українській державі, об'єднання її земель та зусиль — це є і наші ідеї. Його методи — боротися разом з Заходом проти Сходу — це є і повинні бути нашими методами. Цих заповітів ми повинні дотримуватися. Сьогодні ж постать гетьмана Мазепи, що був витривалим, стійким у досягненню своєї мети, впертим і рішучим у чинах, що не падав духом навіть у своїх невдачах — сьогодні його постать для нас мусить бути символом української державності.

Віктор Гюґо сказав про нього: «Він б'жить, він летить, він падає... але завжди встає королем»...

Оздоба салі на врочистому зібранні пам'яті І. Мазепи

(Фотографія В. Безуглого)

Так і Україна, уюхана батьківщина великого гетьмана, летить, падає, впала, але встає і встане, бо «Ще не вмерла Україна»...

Лунають слова нашого гімну «Ще не вмерла Україна», що його викнує хор. Всі присутні встають.

Закінчив ген. О. Удовиченко офіційну частину святкування повідомленням про акцію Т-ва ще-до збірння грешей на вінок на могилу короля шведського Карла XII-го, вірного друга України і слаеного спілєника гетьмана Мазепи. Могила великого короля Карла XII-го може де-якої міри символічно замінити нам могилу гетьмана, яка невідомо де знахдиться. З окрема Голова Т-ва зачитав уривок з листа, отрименого від хронителя королівських могил в Стокгольмі, в якому пишеться:

«Прошу вас вірити, що в Швеції зуміють оцінити шляхетні почування, що ними перейняте ваше баження вшанувати пам'ять короля Карла XII-го, кладучи на його могилу вінок з українськими національними стрічками. Можу запевнити, що для моїх земляків славий гетьман Мазепа є одним з тих величнїх персонажів історичних, спогад про якого завжди приходиться на думку, коли згадуєш, що це він був у спілці з нашим королем в ті пам'ятні, славетні і смутні часи 1708-1709 років. Отже з почуттям найгарячішої симпатії та інституції, на чолі якої я маю за шену стояти, допоможе вам у здійсненню вашого прекрасного проекту...»

Після перерви розпочалася артистична частина святкування. Програм було спеціально підбрано і всі номери було відповідно розподілено в зв'язку з метою святкування.

Пан Богун, молодий артиста, добре з почуттям продеклемував вірші гетьмана Мазепи: «Всі покоя щире прагнуть» та «Псалму». Слова, повні змісту, любови до рідного краю і болю гіркого за його долю, сяєса сегого

гетьмана в оригінальній оправі української літературної мови кінця XVII віку захоплюють в майстерній інтерпретації нашого сучасника аудиторію і звучать ніби голос великого гетьмана звідти, н.би заповіді для нас, його далеких нащадків.

Пан С. Татаруля, молодий бандуриста, виконав кілька номерів з надзвичайною експресією, а з окрема пісню «Чайку», мелодія і слова якої належать самому гетьманові. А хор Т-ва під орудою М. Ковальського виконав «Ой, горе тій чайці!» в аранжировці Леонтовича, «Чорна рілля», аранж. Людкевичем, «Ой, що ж бо то за ворон» аранж. Лисенка та «Журавлі» аранж. А. Кошиця. Популярна пісня гетьманова, народні пісні і твори новітніх композиторів зливаються в щось суцільне, снуючи незримі нитки між минулим і сучасним.

На тому святкуванні закінчилося. Програма святкування, як офіційну його частину, так і концертну, витримано в одному настрої.

Серед численної публіки, крім української колонії на чолі з В. Прокоповичем з дружиною, були також А. Чхенкелі, міністр Грузії, кн. Ліпцини, голова міжнародного антибільшовицького комітету, де-хто з наших друзів французів, а крім того д-р Гамбашидзе, представники Дону та Кубані й інші.

* * *

В неділю 20-го березня в Українській Православній Церкві в Парижі одправлено було службу Божу, а по ній панахиду за спокій душі великого гетьмана і всіх мазепинців.

Пан-отець П. Гречиншин перед панахидою звернувся до вірних з продуманим і змістовним словом. Підкресливши глибоку побожність гетьмана та його відданість прадідівській вірі, проповідник в загальних рисах змалював заслуги його для рідної церкви і культури. Далі роз'яснив він з погляду церковного факт анатемі на Мазепу: акт той ганебний, подиктований волею самовласного царя, який, ставши головою московської церкви, повернувся на службу собі і чужій державі й церкву українську, — акт той чисто політичний, що нічого спільного з християнською вірою не має.

«Двері раю стоять розчинені для душі гетьмана Івана Мазепи», — зоручливими словами закінчує настоятель церкви, закликаючи присутніх помолитися за спокій душі великого гетьмана і всіх, хто з ним за Україну в боях, на заслання, в муках, на чужині життя своє віддав.

Наприкінці панахиди проголошено вічну пам'ять служі Божому Іванові і всім, хто з ним за волю України життя положив.

Наша паризька колонія з її чільними представниками в головах численно зібралася того дня спом'янути в молитвах пам'ять великого гетьмана і його славних товаришів.

* * *

В суботу 26-го березня відбулося на власному помешканні прилюдне засідання Ради Української Бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі, присвячене вшануванню пам'яті гетьмана Івана Мазепи.

Засідання розпочав коротким словом вступним заступник голови Ради — п. І. Косенко. В ризномовній діяльності гетьмана Мазепи він підкреслив одну сторону — культурну. Гетьман — великий протектор церкви і науки, щедрий меценат. Нагадавши, що вік Мазепи — то золотий вік української культури, він її розвітчує. промовець схарактеризував заслуги гетьмана саме на цьому полі.

І власне тут, — казав він, — в культурній установі на чужині особливо гідиться вшанувати пам'ять заслуженого діяча культурного.

Кінчаючи свою промову, п. І. Косенко звернув увагу присутніх на те, що тим більше зоб'явує Бібліотеку до вшанування пам'яті Івана Мазепи м'я того, хто являється її патроном — Симона Петлюри.

Зв'язок між цими двома менами, аңалої я між війною за волю України початку XVII і початку XX віків, спільна доля, яка спіткала вождів і військо наше тоді і тепер, ще більше нас, петлюрівців, зв'язує з нашими

славними попередниками — мазепинцями. Промовець кінчає «Вічною пам'яттю» гетьманові Іванові Мазепі.

Далі слово бере Голова Ради Бібліотеки — В. Прокопович. Спочатку він зазначає, що Рада ухвалила влаштувати цього року низку прилюдних викладів, присвячених пам'яті Івана Мазепи, що мають висвітлити вагу його діла для нас або те чи інше питання, з ним зв'язане. Далі В. Прокопович приступає до першого з черги викладу на тему: «Мазепинці 90-тих років минулого віку» — сторінка з споминів.

В двохгодинному викладі промовець вияснив той ґрунт і ті умови, в яких у нашої молоді зростали і розвивалися за часів тяжкої реакції знайомість з постаттю Івана Мазепи, розуміння його чину, любов та пошана до нашого минулого та його героїв.

Присутні вислухали довгий, багатий на дрібні, але характерні подробиці з українського життя кінця ХІХ віку, виклад з неослабною увагою.

Це були перші прилюдні збори на новому помешканні Бібліотеки: помешкання до того цілком надається і присутні почували себе в затишній, хоч і не дуже теплій атмосфері своєї хати.

Під час перерви оголошено було листа, з яким Рада Бібліотеки іменем присутніх вдається до Богдана Лепкого, складаючи йому пошану й подяку за його твір. Присутні підписують лист, що його буде наведено в наступному числі.

Слід одмитити, що Бібліотека впорядила на цей час виставу видань, портретів, ілюстрацій і мап, зав'язаних з іменем Івана Мазепи.

Ближчими в низці докладів з нагоди роковин І. Мазепи — мають бути — проф. О. Шульгина «Гетьман Іван Мазепа і тодішнє політичне становище Європи» і д-ра В. Тренке «Слідами І. Мазепи в Бесарабії». А далі намічено: «Вік Мазепи — золотий вік української культури», «Кампанія 1708-1709 років на Україні з стратегічного погляду» та інші.

З міжнароднього життя.

— Подунайська комбінація.

Десь у середині минулого лютого австрійський канцлер Буреш звернувся до цілого дипломатичного корпусу, акредитованого у Відні, з нотою, в якій ввазував на непереносне становище австрійського господарства й просив, щоби держави зробили які-будь певні кроки для поліпшення фінансово-економічного стану рідчєй в його країні. На цю ноту європейська політична опінія не звернула була великої уваги, бо за цілий час існування післявоєнної Австрії звикли вже до того, що держава ця ніяк не може встояти на своїх ногах, що потребує вона сталої фінансової допомоги. Більше за те, — звикли до того, що та допомога неминуче буде тимчасовим пал'ятивом, а не радикальним фінансовим ліком, бо, як відомо всім, сучасна нам Австрія конструйована мировими договорами в такий спосіб, що не може і не хоче існувати самостійно, а її до того примушують на основі тих договорів.

Нота канцлера Буреша та його заклик до держав, може, все ж таки й спричинилася б до якоїсь допомоги, але австрійська справа не стала б від того актуальною на порядку міжнароднього дня, коли б за неї не взявся голова французької влади — в н же й міністр закордонних справ — Андре Тардьє. Тардьє поширив австрійську тезу на всі п'ять середнь-європейських держав, так званих спадщинних, бо повстали вони цілком чи частинно, як спадкоємці колишньої австро-угорської монархії. Вони такі: Австрія, Угорщина, Югославія, Румунія й Чехословачина. Використавши своє перебування в Женеві, підготував він до певної міри персональними переговорами дипломатичний ґрунт і в середині березня переслав іменем фран-

цюзької влади у тій справі до Англії, Італії та Германії меморандум. Зміст його можна звести до такого конкретного плану упорядкування фінансово-економічного становища подунайських, інакше — середньєвропейських держав:

1. Зважаючи на тяжке фінансово - економічне становище Австрії та Угорщини, французька влада міркує, що великі держави мали б запропонувати п'яти середньєвропейським державам, щоби вони, — як то пропонує фінансовий комітет Ліги Націй, — шукали шляхів господарського наближення та співпраці між собою на основі торговельного преференційного режиму, бо всяка інша форма організованого наближення взаєних п'яти середньєвропейських держав не можлива і невчасна.

2. Що-до того, як мали б переводитися пересправи, то французька влада тої думки, що п'ять взаєних держав мали б спочатку самі між собою домовитися про взаємну співпрацю, тримаючи за час пересправ контакт з великими державами.

3. Лише після того, як би вони домовилися між собою, мали б зачатися пересправи про їх спільне погодження з великими державами.

4. Коли ж ті пересправи доведуть до погодження, французька влада, по згоді з владами інших великих держав, готова дати середньєвропейським державам фінансові можливості для тривалої стабілізації їх економічного становища.

У цьому проєкті справу середньєвропейських держав поставлено начеб-то ясно і точно. Усі держави більш-менш тяжко переживають сучасну європейську кризу. Одна з них — Австрія — на порозі повного банкрутства; Угорщина йде в сліди своєї сусідки, інших може натрапити та сама доля. Усі великі держави заінтересовані в тому, щоб рятувати середню Європу. Франція, а почасти й Англія тому, що позичили туди мільярди своїх грошей, Германія та Італія бо вважають її природнім ринком для своєї індустрії. І саме тому, що всі вони заінтересовані, наче-то найкраще справді було б не вступати самим у пересправи отих п'ятьох менших держав, щоби дати їм можливість домовитися між собою, а лише потім прикласти вже свої санкції та гарантії. А в тому якраз цей останній пункт і викликав тяжкі непорозуміння серед великих держав і не знати, як їх можна усунути і чи взагалі можна те буде зробити.

Англія ніби-то не має більших зауважень що-до французького проєкту; принаймні з її боку не виявлено нічого такого, що могло б стати на перешкоді до його зреалізування. Натомість з дуже прикритими зауваженнями виступили звичайні політичні противники Франції — Італія та Германія. Кожна з них зробила це у властивий їй спосіб.

Італія не сперечається по суті, але знаходить чисто формальний претекст проти французького методу урегулювання середньєвропейських справ. На італійський погляд, іншим великим державам може справді й не годиться зразу ж приймати участь у конференції п'яти середньєвропейських держав. Але Італія має на те право і мусить вступити до тих пересправ зразу. А це тому, що вона так само, як і ті п'ять менших, — спадщинна держава, бо дістала під свою владу після війни трохи території і населення з колишніх австро-угорських провінцій. Формально італійська дипломатія має рацію, але по суті такого роду претензія ставить французький проєкт, так мовити, до гори ногами. Присутність Італії, великої держави серед малих, зв'язала б цілу справу, поставивши її під італійський контроль і надавши їй одразу яскраво політичний характер.

Германія, явна річ, не може себе зачислити до спадщинних держав, але вона так само вважає, що найліпше було б, щоби пересправи зразу ж велися вкупі всіма — і п'ятьма середньєвропейськими державами, і чотирма великими. Себ-то, так само, як і Італія, переводить вся справу із площини фінансово-економічної до площини політичної.

З Германської аргументації видно, чого властиво бояться, як німці, так і італійці. Вони занепокоєні тим, що коли дозволити придунайським

державам зговорюватися самім між собою, то вони реально все таки будуть не самі. Між ними, так мовити, буде вітати дух отої самої, ненависної для Германії та Італії, Франції, яка являється найбільшим кредитором цілої середньої Європи, а тому, мовляв, своєю фінансовою силою вплине на те, що самостійні ніби-то пересправи п'яти держав будуть такими, які відповідають лише французьким інтересам.

Крім того, італійці бояться ще й того, що такого роду пересправи, коли вони дійдуть до позитивного кінця, означають собою змаління італійських економічних і політичних впливів у середній Європі. А німці, в свою чергу, занепокоєні також, по-перше, тим, що економічно вони будуть надштерблені, бо в тій планованій дунайській економічній антанті продукція чехословацької індустрії заступить місце германської. А по-друге, і це саме важливе для німців, такою антантою були б надовго, коли не на завжди, закреслені їхні старі мрії про організацію відомої Mitteleuropa (середньої Європи), в якій Германії відводиться місце вождя і шефа економічного, фінансового й політичного. Ціла подунайська комбінація, а з нею разом Австрія та Угорщина, буде, мовляв, втягнута до антигерманської політики, а того німці ні в якому разі дозволити не можуть.

Найгірше в цілій справі те, що, властиво кажучи, всі три заінтересовані великі держави, що зараз сперечаються між собою — мають рацію. Франція може говорити про волю рухів малих держав тому, що справді її інтересів обминути не можна, і всяка згода, до якої б прийшли дунайські держави після самостійного обговорення, буде їй на користь, бо врятує її кредити й посилить її престиж у народів середньої Європи. Італія — тому, що подунайське погодження, хоч би й не спрямоване безпосередньо проти неї, все таки виключає для неї можливість якоїсь експансії її впливів у середній Європі, про яку вона мріє з часів режиму Мусоліні та від якої одмовлятися не хоче. Так само й Германія, а то ще в далеко більшій мірі, має право припускати, що комбінація п'яток держав, з яких три найбільші (Югославія, Румунія й Чехословаччина) належать до союзників Франції, буде для неї непереносно шкідливою що-до її майбутніх великодержавних змагань. Що ж до того факту, що нездійснення середньо-європейської комбінації може потягти за собою банкрутство двох менших, а може й більших подунайських держав, то це Італію з Германією мало обходить, бо грошей своїх вони туди не давали, а зробила те головним чином — Франція.

Так на сьогодні стоїть дунайська справа в очах заінтересованих великих держав. Що ж до самих, отих п'яток менших, то вони зустріли вказані плани без особого ентузіязму, але, явна річ, приймуть усяке рішення, бо надто вже тяжке їх сучасне становище. Європейській дипломатії доведеться добре попрацювати, коли вона хоче таки знайти якийсь доцільний вихід із усієї отої плутанини. Питання лише в тому, чи вона того хоче, а коли хоче, то чи вся...

Observer.

Хроніка.

З Великої України.

— «Культармійський університет». У Києві зорганізовано «культурармійський» університет, який «має своїм завданням допомогти культурармійцям — учасникам походу за культуру, кадри, за новий побут — в їхній практичній громадській роботі» при «поєднанні темпів культурного будівництва з темпами індустріалізації й соціалістичної перебудови сільського господарства».

«Культармійський університет матиме факультети: лікнепроботи, дошкільний, робітничої освіти, бібліотечний, позашкільний, технічної освіти та масової політосвітроботи. До університету приймають кожного активного культурармійця». («Пр. Пр.» ч. 50 з 29. II).

— Поволі більшовики відривають Донецький басейн від України. У зв'язку з утворенням областей на сов. Україні, організовано 5 обласних рад професійних спілок: Харківську, Київську, Дніпропетрівську, Одеську та Винницьку. Для Донецького басейну окремої ради професійних спілок сов. України уже не утворено. («Пр. Пр.» ч. 49 з 28. II).

— Для весняної сівби нема ні насіння, ні тяглової сили. Перевірка окремих районів виявила, що насіннєві фонди для весняної сівби утворюються дуже незадовільно і що тому плани сівби не буде виконано.

Крім того, ремонт тракторів і постачання запасових частин до них відбувається незадовільно. Немає також лемехів до плугів до тракторів. До того й коні в більшості районів виснажені й хворі,

чому тяглової сили для переведення весняної сівби також не буде в достатній кількості.

— Зведення наркомзему на 20. II показує, що не було зібрано на ту дату й половини потрібного на весну насіння, бо лише 44,9 відс. («Ком.» ч. 54 з 24. II).

— Зяблеву оранку на сов. Україні тільки 9 районів виконало від 50 до 75 відс. плану. Від 25 до 50 відс. зорали на зяб 46 районів, а на 25 відс. — 45 районів. В решті районів на зяб зорано було менше як 25 відс. проти завдання («Пр. Пр.» ч. 47 з 26. II).

— Тракторизація. За браком коней більшовики оруть уже коровами. Із 900.000 корів, що має Київська область, припускає сов. влада ужити 150.000 для весняних польових робіт. На Московщині, в Центральній Черноземній області, минулої осені орали уже 100.000 корів («Пр. Пр.» ч. 47 з 26. II).

— Великі втрати від совітської господарки. Від невчасної обробітки землі та шкідників і бур'янів сов. Україна в 1931 році втратила 200 мільйонів пудів хліба («Пр. Пр.» ч. 47 з 26. II).

— Колективізація. У Київській області колективізовано 59,8 відс. селянських господарств та 56,8 відс. землі. Винницька область має колективізованих 65,5 відс. господарств та 58,2 відс. землі, Харківська область відповідно 71,2 та 71 відс., Дніпропетрівська область — 86 та 88 відс. та Одеська область — 87,6 і 88 відс. Пересічно на сов. Україні колективізовано 69,8 відс. господарств та 73,4 відс. землі — («Пр. Пр.» ч. 47 з 26. II).

— Письменники тако-ж «виїздять на село». «Спілка пролетарських колгоспних письменників включилася в культпохід готування до весняної засівкампанії. До районів Київської області виїжджає 4 бригади письменників для участі у весняній засівкампанії («Пр. Пр.» ч. 50 з 29. II).

— Для «Дніпробуду» потрібні частини не виготовляються. Краматорський комбінат не виготовив ще й досі для «Дніпробуду» переходових щогол. Сталінський завод ім. Рикова з 784 щогол відвантажив лише 124,3 потрібного устаткування для шлюзів вагою 1847 тон здано поки тільки навіть 30 відс. Не виготовлено ще навіть ловників, які важать усього 11 тон і які устанавлюються перед турбинами. Через брак цих ловників може затриматися пуск «найбільших у світі турбин».

Устаткування, що приставляється до «Дніпробуду», разом з тим дуже поганої якости і незакінчене. Замість готових конструкцій надсилають розрізане залізо, погано просвердлене, окремі частини не пригнано («Ком.» ч. 56 з 26. II).

— Як будують житлові доми. Комісія для обслідування житлового будівництва в Донецькому басейні констатувала, що «темпи стандартного кам'яного й деревляного житлового будівництва не дозволено мляві й навіть зменшилися проти стану, що був до 1 січня с. р. (на 20. I 1932 виконано річний план (1931) кам'яного будування на 85,3 відс. та деревляного — на 37,7 відс.)». Далі, «якість збудованих житлових приміщень, що їх передається до експлуатації, не поліпшилася. Будинки, здані до експлуатації ще в серпні 1931 року, і досі не закінчені, без дверних, віконних та пічних пристроїв, внутрішніх шибок, не мають службових приміщень». Крім того і на 1932 рік «підготовчих робіт до розгорнення будівництва не переведено», і програма будівництва житлових приміщень на перший квартал 1932 року можна

уважати за зірвану («Ком.» ч. 57 з 27. II).

— Немає кріпильного дерева для копалень. В Донецькому басейні бракує для копалень кріпильного дерева. Лісні трести Правобережної України виконали замовлення на кріпильне дерево для Донецького басейну лише на 35 відс. («Пр. Пр.» ч. 51 з 1. III).

— Ремонт Дніпрівської флоти затримується через брак необхідного струменту в затонах для ремонту Робітники користуються струментом, який є на пароплавах, і бігають від одного пароплава до другого, вишукуючи потрібний струмент («Пр. Пр.» ч. 51 з 1. III).

З життя укр. еміграції.

У Франції.

— По Союзові Укр. Ем. Орг. у Франції. 14. III відбулося засідання Генеральної Ради Союзу, на якому заслухано було інформації про життя на місцях, звіт скарбника, обмірковано було справу засідання Дорадчої Ради Офісу для біженців при Лізі Націй (призначене на 21. III) та інші справи.

З життя на місцях можна виділити наступне:

Шалетська Громада улаштує 30. IV урочисту Великодню службу Божу.

Гренобльська Громада одбула свято незалежності, на якому реферати прочитали п. п. Рогатюк та Вонарха. Громада приправляє тепер до улаштування обходин Шевченківського свята та 300-літнього ювілею дня народження гетьмана І. Мазепи. Йдуть в Греноблі також приготовлення для влаштування української служби Божої.

Гаврська Громада майже вся безробітна, працюють лише троє членів Громади. З причин матеріяльних життя Громади притихає.

Після звіту скарбника, затверджено було прибутки та видатки й

розглянуто кілька прохань про позики.

Довший час Генеральна Рада зупинилася за засіданні Дорадчої Ради при Офісі для біженців у Женеві. На засіданні Дорадчої Ради було вирішено делегувати п. голову Генеральної Ради М. Шумицького.

Потім Генеральна Рада прийняла текст комунікату в справі заснування давніми опозиціонерами Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції окремої організації у Франції під назвою Українського Народного Союзу на чолі з п. Капустянським.

— Від Генеральної Ради Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції. Оцим Генеральна Рада доводить до відома своїх організацій, що, бажаючи допомогти налагодженню церковного життя у Франції відповідно побажанням 8-го З'їзду Союзу, вона зробила відповідні заходи й одержала ласкаву згоду пан-отця Павла Гречишкина на об'їзд організації і відправлення в них служб Божих в такому порядку:

1-го квітня пан-отець Павло має приїхати до Кан на Рів'єрі, щоб налагодити церковне життя і щоб 10-го квітня одслужити там службу Богу;

15-го квітня він виїде до Гренобля, де 17-го квітня одслужить службу Богу;

Потім, правдоподібно 21-го квітня, прибуде до Ліону, де одслужить службу Богу 24-го квітня (Вербна Неділя), а потім 28-го квітня Страсті Христові;

Уночі з 31-го квітня на 1-ше травня пан-отець одслужить Великодню службу Богу в Шалегі.

Оскільки інші організації бажали б одправити у себе Богослуження та задовольнити релігійні потреби своїх громадян, прохається звертатися на адресу Генеральної Ради.

Окремі громадяне, що живуть в районах Громад, що їх має відвідати пан-отець Гречишкін, звольте звертатися до вищезгаданих Громад.

— В У к р а ї н с ь к і й

П р а в о с л а в н і й Ц е р к в і в П а р и ж і в четвер, 24 лютого, в 9 день смерті бл. пам'яті доцента Української Господарської Академії в Подєбрадах, члена Ревізійної Комісії Союзу Організацій Українських Інженерів на Еміграції, інженера Євгена Голіцинського, відбулася панахида за спокій його душі.

Другу панахиду відслужено було в тій же церкві в неділю 27 лютого після служби Божої. Під час обох служб присутніми були члени родини покійного та представники Спілки Українських Інженерів у Франції.

— «Землею її водою будемо битися, Москва, з тобою!». Доклад в Кан-ля-Бока. В неділю, 20 березня, в Кан-ля-Бока, заходами місцевої Української Громади, відомий політичний та громадський діяч, б. член Центральної Ради, п. Гр. Довженко прочитав надзвичайно цікавий реферат на тему «Чи справді Московщина боролась з Україною?».

За такою, може трохи дивною, але з певних причин зовсім зрозумілою назвою, заслужений український діяч в стислій і захоплюючій формі розповів слухачам про історію довговчівної боротьби Московщини з Україною, яка не зупинялася перед жадними засобами для знищення не лише української державности, як такої, але й самої української нації. Влучні цитати з різних історичних документів з часів Петра Нєситого та Катєрини Вражой Матєри робили реферат остільки переконуючим, що якимсь запереченням чи сумнівам не могло бути й місця. Ця історична боротьба ніколи не припинялася й нині відбувається на наших очах. Вона могла б скінчитися хіба лише тоді, коли б Московщина зріклася своїх претензій на Україну та відійшла в свої етнографічні межі. Але москалі, без ріжницї партій, волять і далі панувати над Україною й визискувати її. І тому український нарід відповісти Московщині мусить організованою боротьбою, боротьбою не на життя, а на смерть: Московському стоногому спрутоті

мусить бути лише одна відповідь— меч!

Українська держава буде, і її повстання, може, буде скорше, ніж ми сподіваємося, але існування її буде забезпечено лише тоді, коли московський хижак буде загнаний назад в московські ліси, звідки він прийшов ласувати так смашною йому Україною, та коли наш жовто - блакитний прапор деякий, може й довший час, «лопотіте на московському кремлі».

Заклич референт свій виклад старим козацьким висловом — «Землею й водою будемо битися з тобою, Москво!» — будемо битися до нашої смерти, або до повної перемоги.

Говорячи за часи Мазепи, референт, з огляду на 300-ліття з дня народження великого гетьмана, запропонував вставанням вшанувати його дорогу пам'ять, що й було виконано присутніми. Присутні, українці й кілька «малоросів», з надзвичайним зацікавленням прослухали реферат і, спершу оплесками, а пізніше й особисто, сердечно дякували референтові, що не пожалував ні труду, ні часу й прийшов, щоби промовити до нас своїм розумним і палким словом.

Нема потреби говорити про те, що такі реферати є дуже на часі. Поминаючи їх чисто свідомлююче значення, всім важні ще й тим, що крплять і бадьорять козацького духа.

Пр.
— Шевченківське свято в Діжоні. З огляду на кризу, а відтак погіршення матеріального стану членів Товариства, громадська праця в Діжоні провадиться з великими труднощами. Організація святкування наших національних свят вимагає великої праці від членів Управи Товариства та понесення тих матеріальних затрат, на які так тяжко в цей час спромогтися. Однак цього року всеж таки Товариство в Діжоні виконало свій національний обов'язок і відсвяткувало 13-го березня свято проголошення самостійности та свободности України і одночасно 71 роковини смерті Т. Шевченка.

Помешкання Товариства було

ретельно упорядковано та оздоблено. Овитий традиційним рушником великий портрет кобзаря України був оздоблений квітами та зеленим гіллям. Над портретом гордо поблискував золотий тризуб, а широкий український прапор, як би передавав привітання далекій батьківщині.

Свято відкрилося співом національного гімну, після чого секретар Товариства п. Бахмет виголосив реферат на тему «Самостійність та Шевченко», а п. п. Ховхуном та Черноногом зачитано реферати, присвячені 71-й річниці смерті Т. Шевченка. Після рефератів п. Громенком та дітьми голови Т-ва п. Рослого було блискуче виконано цілий ряд декламацій. Невеличкий, але добре зорганізований хор Товариства, під орудою п. Черноного, дуже чуло відспівав «Заповіт», а після виконав кілька добірних пісень, викликаючи перед очима слухачів образ далекої незабутньої України. Присутніх на святі було понад 30 осіб — себ-то майже вся українська колонія в Діжоні.

Рада Товариства ім. Т. Шевченка в Діжоні цим складає щире подяку п. п. Громенкові та Германовичеві за активну участь по організації свята, а особливо пані Громенковій, яка займалася ушитами та продажем українських національних стрічок, що в значній мірі спричинилось до покриття видатків по влаштуванню свята.

— Дитяче Шевченківське свято в Парижі. 20 березня відбулося в Парижі дитяче Шевченківське свято, улаштоване паризькою дитячою українською школою. Програм свята складалася з таких точок.

1. Біографія Шевченка — В'ра Косенківна, 2. Заповіт — Хор під орудою п. Ковальського. Декламації: 3. Мені тринадцятий минав — Наталя Мацаківна, 4. Добро у кого є господа — Вова Наглюк, 5. Три шляхи — Людмила Хохунівна, 6. Україна — Ірина Ткаченківна, 7. Мені однаково — Влодко Стасів, 8. Садок вишневий коло хати — Кость Мацак, 9. Бондарик (спів) — Галина Чехівська, Наталя Мацаківна. Перерва. 10. Та-

расова ніч — Галина Хохунівна, 11. «Рідна мова» — Наталя Ткаченко вна, 12. Учністься, брати мої — Юрко Ткаченко, 13. Розрита могила — Ольга Стасівна, 14. Вмер батько наш — Юрко Меремберг, 15. Човен — Олена Руднева, 16. Ой у полі озерце (спів) — Галя Чехвська і Наталя Мацаківна, 17. Думи мої — Галя Маламужівна, 18. Плач Ярославни — Наталя Юрко та Буба Єремєєви, 19. Ще не вмерла Україна — Хор.

На свято збралося до 40 душ дітей ріжного віку.

З найбільшою вітхою слухали всі присутні наймолодшого декламатора, 4-хрічного Юрка Ткаченка, який з не аби яким хистом продекламував «Учністься, брати мої». Співи, що виконано дуєтом, Галею Чехвською та Наталкою Мацаківною («Бондарик», «Ой, у полі озерце»), теж знайшли у слухачів повне признання. Велике вражіння і на дітей, і на дорослих зробило виконання «Плачу Ярославни» (інсценізація) Наталкою, Юрком і Бубою Єремєєвими. Сумні слова цього глибокого твору Шевченка, правдиво взятий тон і акомпанімент п. А. Чехвського надзвичайно зворушливо гармоніювали зі свіжими голосами дитячовиконавців. Закінчено було свято хоровим співом «Ще не вмерла Україна».

Загальне вражіння од свята дуже добре. Такі дитячі свята дуже корисні для стоварищення розсипаних у великому місті дітей. Своім серйозним і інтересним програмом вони дають корисну роботу молодій уяві.

Більшість дітей прийшли в національних убраннях. Всім дітям школа роздала портрети Шевченка та малі кобзарники.

Шкода, що на цьому інтересному святі було мало дорослих.

— Шевченківське свято в Оден-ле-Тіші. У неділю 13 березня Оден-ле-Тішською Громадою було улаштувано Шевченківське свято з таким програмом: Реферат українською мовою — п. Костюшко, реферат французькою мовою — п. Нікітін; виступ хору під орудою п. Винницького Б., спів тріо — пані Винниць-

ка, Упиренкова та п. Винницький М.; декільки солових номерів пані Винницької та п. Винницького М.; вистава драми на 4 дії Тогобічного — «Мати наймичка», під режисурою п. Кузя.

— Шевченківське свято в Шалеті. У неділю 27 березня Шалетська Українська Громада влаштувала у власному помешканні Шевченківське свято з таким програмом: 1) реферат, 2) вистава «Останній сніг», 3) Концерт хору. Початок о 8 з пол. год. веч. Вступ 5 фр. для дорослих.

— З життя Громади в Шалеті. Гуртком української молоді в помешканні Громади було влаштувано в суботу 5 березня бал, чистий прибуток з якого призначено на дитячу школу при Громаді.

У музикально-вокальній програмі вечера прийняли участь: панна Н. Усенківна та пп. С. Мілович, Є. Аєрбах та П. Буасон. Вечір пройшов надзвичайно гарно, за що організаторам його належить щира подяка.

— Українська Громада в Château de la Forêt. Подасмо цікаві відомості з життя маленької, але міцної громади емігрантів, яких доля занесла в Альпи. Ось лист, який нам надіслано одним з членів названої громади і її головою Яковом Возняком: «Українська Громада в Шато-де-ля-Форе по кількості членів є чи найменшою громадою у Франції, бо нарахує тепер неповний десяток членів. Але, як кажуть, сила не в кількості, а в якості.

Всі члени Громади улаштувалися на працю в глухій кутку підніжжя Альпійських гір, в 30 кілометрах од найближчої залізничної станції. Місцевість глуха, живемо серед лісу й гір, але як з кліматичного, так і з живописного боку — чудова.

Роботу маємо не зовсім солодку, бо весь час приходиться мати діло з киркою й лопатою. Працею на будові дороги в горах для туристів. Але завдяки тому, що шефом на роботі маємо свого українця п. Чорного, почувасмо се-

бе на цій роботі багато краще, як інші робітники. Заробляємо 3 фр. 30 — 3 фр. 40 с. на годину, крім того безкоштовне помешкання, опал та освітлення.

У минулому році улаштовано тут було на роботу 4-х безробітних українців, але люде, на жаль, приїздили з великих міст, як Ліон, наприклад, і їм тут здавалося сумно. Тому по кількох місяцях роботи вони виїхали. Правда, тепер вони жаліють, що покинули нашу роботу, просяться назад, та в цей час на роботу більше тут не приймають. Всі ж ті, що уже працюють, то, як каже працедавець, забезпечені роботою на довгий час.

Майже всі члени нашої Громади знаходяться в задовольняючому матеріальному стані, всі добре одягнені та майже всі мають рушниці до полювання. Цієї зими забили 4 диких кабани та одного барсука, при чому в полюванні цьому найбільше відзначилися п. п. Дудниченко та Сліпчук. Усі члени громади мають велосипеди, а п. Чорний має дуже добрий, коштовний мотоциклет, і подивляє своєю шаленою їздою всю тутешню околицю. Крім того, майже всі члени Громади мають трохи заощадженого гроша про чорний день (де хто навіть пару тисяч франків).

Що до культурно - освітньої праці, то теж знаходимося, здається, не на останньому місці.

Громада має свій товариський статут такого змісту:

«9 пунктів, постанови Української Громади в Château de la Forêt — «Я хочу — я буду».

1. Я хочу, щоб Україна була вільною і не від кого незалежною, а нарід наш був — вільний та щасливий.

Я буду скрізь і завше старатися до здійснення цих високих ідеалів.

2. Я хочу бути достойним членом Громади в Château de la Forêt.

Я буду чесно й добросовістно виконувати всі громадські обов'язки.

3. Я хочу, щоб у нашій Громаді

завше панували єдність і згода та братерська любов.

Я буду старатися з кожним українцем жити в згоді, і ніколи перший не ображу ні словом, ні чином.

4. Я хочу, щоб усі члени Громади були національно свідомі й честні.

Я буду завше таким.

5. Я хочу, щоб у нашій Громаді процвітала як найкраще культурно - освітня праця.

Я буду старатися, щоб у нашій Громаді була українська книжка, газета, кооператив, хор, оркестр і т. д.

6. Я хочу, щоби кожний член Громади утримувався від п'янства, авантюри і ріжних компрамітуючих і шкідливих як для опінії, так і для здоров'я вчинків.

Я буду цього уникати, бо по одиницях судять не тільки громаду, а й цілу націю.

7. Я хочу, щоб всі громадські справи вирішувалися, або якісь постанови касувалися більшістю голосів.

Я буду завше погоджуватися зі всіма постановами більшости.

8. Я хочу, щоб Громада строго, але справедливо карала винних, які не будуть дотримуватися постанови «Я хочу — я буду».

Я буду цього домагатися.

9. Я хочу, щоб ці 9 пунктів були нашим громадським законом.

Я буду завше про це пам'ятати і чесно-совістно виконувати».

Під цим є підписи всіх членів Громади.

Громада має свою невелику, але досить гарну бібліотеку, в якій нараховується біля сотні українських та інших книжок. Громада передплачує 6 ріжних українських газет і журналів. Має Громада й свою ощадно-допомогову касу, місячна вкладка до якої є що-найменше 10 франків. В касі нараховується тепер біля 1000 франків готівки. Громада щороку влаштовує національно-традиційні свята, як свято Шевченка, 22 січня вшановує день смерти Головного Отамана С. Петлюри й т. д. Цього року 13 березня відбулося урочисте свято Шевченка, підчас якого по-між члена-

ми Громади зібрано 150 франків, з яких 50 фр. ухвалено вислати до Головної Еміграційної Ради на національну пропаганду, а на 100 франків буде куплено українських книжок.

Цієї зими заходами Громади організовано духову оркестру, що складається в більшості з українців, на чолі з диригентом п. Радкевичем, який немало приложив до цього знання й старання. Оркестра надзвичайно гарно грає і уже запрошена французами грати на різних їхніх святах в нашій околиці.

Всі ми тут, як українці, завоювали собі найкращу опіцію як серед населення, так і у влади.

— С п и с о к ж е р т в о д а в ц і в на українських інвалідів зі збірки, яку перевів п. Мальярчук в м. Saint - Denis (Seine). 1. Михайло Мальярчук — 10 франків. 2. Дмитро Сарабаха — 10. 3. Дмитро Цисинський — 10. 4. Іван Вшвиговський — 5. 5. Андрій Литвин — 5. 6. Дмитро Яцик — 5. 7. Петро Мальярчук — 5. 8. Август Агнішка — 5. 9. Василь Калісун — 5. 10. Броніслава Стронська — 5. 11. Петро Гурбеський — 5. 12. Анна Ільчишин — 5. 13. Ірина Чухай — 2. 15. Микола Роба — 2. 15. Михайло Сарабаха — 5. 16. Василь Баган — 5. 17. Іван Жак — 5. 18. Олександр Рибак — 5. 19. Дмитро Рус — 5. Р а з о м : 104 франка.

52 франки, згідно з бажанням жертводавців, переслано дня 25-го січня біж. року Т-ву Допомоги Українським Інвалідам у Львові.

Р е с т р о с і б, що зложили датки на Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі (Продовження)

На підпис. лист ч. 441. Збірка п. Ст. Іванищенка в Омекурі. По 10 фр.: Ф. Собакарь, С. Росинський, А. Тарнавський, А. Калініченко, п. Черкаський, Ілйщенко, Іванищенко, П. Бичкарь. По 5 фр.: І. Полоник, Мойсєєнко, Центнер, П. Рак та один підпис нечиткий.

На підп. лист ч. 331. Збірка пані Л. Богацької в Острозі на Волині. Пані Богацька

— 3 золот., Л. Смовська — 2, К. Клімов — 1 та ще 8 осіб, підписи яких неможна відчитати. Разом 23 золот.

На лист ч. 382, покладений в читальні Бібліотеки. По 10 фр.: М. Демченко, пані Пердрізе, п. Полєнов. По 5 фр.: NN, Посипишин, О. Половик, П. Манжура, Гентюк, Т. Корчєвний. По 3 фр.: Салєнко, О. Дубина, О. Козачок. І. Попович — 2 фр., Лазаркевич — 10 фр. та пані Косєнкова (на справу книжок) — 9 фр.

На лист ч. 460, виданий Т-ву «Просвіта ім. С. Петлюри в Журжі». Збірка п. Коряко. П. А. Крєльський — 100 лей, В. Мельник — 50, О. Коряко — 40. По 20 лей: М. Юсипчук, М. Боднарь, І. Герасименко, Я. Бринський, пані Л. Коряко, М. Гіба, М. Власів, П. Ратушенко, М. Лакішин, Т. Кушнір та А. Зуй. По 10 лей: Юр. Дідковський, М. Торондуш, Юр. Думас, А. Михальченко, Д. Дорошенко, І. Матвієнко, Г. Бойченко, Пацюк і Савчук. С. Онищенко — 5 та панні Оксана й Тєтяна — 15.

На підпис. лист ч. 461: Т-во «Просвіта» в Журжі — 100 лей, Українська Журжівська група — 100 лей та Комісія по охороні та направленню укр. могил на місцевому кладовищі — 50 лей.

На підп. листи чч. 399, 400, 401 та 402. Збірка п. Д. Антончука в Чернівцях.

Пн. Тарко (дитина) — 2 лей; Бужор 4 л.; Е. Козарчук (дитина), п-ні Евгенія, Н. Н. Грінко по 5 л.; Олійник, Е. Данилевич, Попович, Хеміч по 10 л.; п-ні В. Радзівська 15 л.; Н. Ліпєцька (учениця) 18 л.; Козуб, М. Н., Ол. Термена, Дм. Гамаш, Ст. Ясєнєцький, М. Петрацак, Заваловський, Мураль, Кривонос, І. Робачик, Квітковський, О. Семака, Тєвгул, Г. Слабий, О. Дутка, Аронєць, П. Кравчук, Булавний У. Г. А., Чернова, Андрусак, Покітар, Мураль, Підгінний, Я. Пугуляк по 20 л.; Ю. Глипка, Сивий, Коваль по 25 л.; Чернихівський, І. Циганюк, С. Буш, інж. Кушницький по 30 л.; Термена,

В. Ткачук, Драгомирецький, Масієвич, В. Федорович, інж. Горієвський, В. Драган, А. Стравс, Карпович, Павлюк по 40 л.; Цвйок, інж. Ст. Радзівський, інж. Н. Ісопенко, М. Григулець по 50 л.; радник Завада, п-ні Остафійчук по 60 л.; проф. В. Федорович, Д. Антоңчук, др. Маср - Михальський, о. вікарій М. Сімович, радник др. А. Кирилів, В. Церкевич, О. Гузарєва, о. Я. Злепко, проф. Е. Ліпецький по 100 лей.; п. Н. Н. 200 л. — Разом зібрано 2594 л.

На лист ч. 534. Збірка інженера Юр. Яковлева в Бельгії по-між чужинцями: «Les Amis de l'Ukrainne et les amitiés Belgo-Ukrainiennes». Датки зложили: M-me v-ve I. Chadeffau de Gembloux — 40 fr. b., Mr N. Castillo de St. Domaingue — 5, Mr A. Donis de Gembloux — 5, Mr. F. Suetens de Gembloux — 5, M-me Em. Warsege de Bruxelles — 5 et Mr V. Colle de St. Hubert — 5.

На лист ч. 432. Збірка інж. В. Филоновича в Празі та околицях. По 20 кч.: інж. Зубенко, д-р Добриловський, д-р Хель, підпис нечиткий, І. Мирний та К М...., родина Соковичів. По 10 кч.: В. Д'яконенко, Ф. Слюсаренко, Л. Садовський, Григорович, А. Л., Д., NN. По 5 кч.: А. Чернявський, Я. Рудик, др. К. Черхович, Н. Кучерявенківна, Х. Кононенківна, Є. Шлендик, Довгилюківна, Шесто, Одарченко, Вик..., NN, Є. В.

На лист ч. 532, складений в читальні Бібліотеки. Др. Гробельний — 30 фр., К. Лисюк — 27, А. Калита — 7,50, Віл... В. — 5, Іваніс — 5 та по 10 фр.: П. С...., Малярчук, Петро Данилко, Арк. Кучерявенко. (Продовження буде).

В Чехословаччині.

— Шевченківське свято в Празі. Український Республікансько - Демократичний Клуб у Празі та Українське Об'єднання в ЧСР улаштували 10. III. ц. р. в салі отелю Граф Шевченківське свято, програм якого складався з слідуєчих

виступів: вступне слово голови Клубу п. проф. М. Славінського; реферат на тему «Тарасова ніч» — акад. проф. д-р. Ст. Смаль - Стоцький; декламація Шевченкових творів «Розрита могила» та инш. — артистки Н. М. Дорошенкової. Реферати були змістовні й надзвичайно цікаві, а декламація нашої національної артистки не давала бажати нічого кращого.

Свято було закінчено співом «Завітові» самими присутніми на святі.

— Святкування 300 роковин народження гетьмана І. Мазепи в Празі. Українська колонія в Празі обходила 20-го березня б. р. 300-літній ювілей народження гетьмана Івана Мазепи. Заходами Української Спілки імени Мазепи, що заклалася в Празі в січні місяці б. р., відслужено в Українській церкві св. Климента панахиду по православному обряду. На панахиду зібралася пражська колонія на чолі з найповажнішими представниками її та багато сторонніх українців, що саме в цей день прибули до Праги на Другий Український Науковий З'їзд.

О 8-ій год. вечера в салі Дому Чеських Інженерів відбулася святочна академія-концерт. Після коротенького вступного слова, яким замість голови Спілки дра В. Королева - Старого, що нагло захворів і не пристув на свято, розпочав урочистість д-р В. Наливайко — голова ювілейної комісії, виголосив реферат проф. М. Славінський про життя і діяльність Ів. Мазепи. Реферат викликав велике зацікавлення і одобрення присутніх.

Друга частина вечера — концерт, завдяки пані Н. Дорошенкової, що з властивими їй хистом і чуттям продекламувала «Думу» Мазепи та «Вітри і бурі» О. Олєся, та Б. Самойловичеві (співак-баритон), який виконав дві композиції М. Лисєнка: «Гетьмани, гетьмани» та «Ой, Дніпре, мій Дніпре...», пройшла дуже успішно. Академічний хор виконав пісню на слова Мазепи «Ой горе, горе тій чайці» та чеський і український гімни,

що те-ж спричинилося до піднесення настрою присутніх.

Переповнена церква і переповнена саля найліпше свідчили про те, як пам'ять про Мазепу і його ідеї можуть сприяти до об'єднання всіх українців, що стоять на ґрунті самостійности та незалежности України.

Ця єдність найліпша подяка і признання преславному гетьманові - самостійникові, що життя своє віддав за виборення тої самостійности і незалежности України.

— Доклад проф. Б. Мартоґа про поселення емігрантів з б. Росії на французьких фермах відбувся в чеській мові в Масариковій Академії праці в Празі 19 II. ц. р.

Докладчик з'ясував перш за все, через то у Франції в даний момент існує так багато вільних, покинутих своїми власниками сільських ферм. Післявоєнна економічна ситуація у Франції не сприяла з ріжких причин розвитку сільського господарства і викликала інтенсивний тяг сільського населення до міст. Ці покинуті садиби можна тепер за невелику плату заорендувати або набути у власність. За 15-20.000 франц. франків можна купити 5-6 гектарів ґрунту з мурованим домком, садом, а іноді й виноградником. За 3-5.000 фр. франків можна заорендувати кілька гектарів з домком в 4-5 покоїв з кухнею, водоводом, електрикою, на віддаленні пів години від міста при прекрасних асфальтових дорогах. За 12-15.000 можна заорендувати великий маєток в яких 100 гект. доброї землі, з господарськими будівлями, садом, а іноді й ставком.

Господарство на французькій землі можна вести розмаїте: ростуть тут і хліб, і виноград, і картопля; добре родить садовина, городина, а до того-ж ці останні мають добрий збут по великих французьких містах. Розвитку скотарства сприяють прекрасні луги, а на горах існують добрі пасовиська для розвитку молочарства. Добрий зиск може тут дати тако-ж бджолярство, птахівництво й т. ин.

Французьке міністерство земле-

робства для підняття культури сільськогосподарської дає біженцям з б. Росії певну грошову позичку при запоручі від Нансенівського Уряду при Лізі Націй в Женеві. Позичка дається на 4 роки при 5 відс. річних. За допомогою таких позичок на французьких фермах уже влаштувалося де-яке число збігців. Але взагалі можна сказати, що ця акція не набрала такої інтенсивности, якої від неї можна було б сподіватися. Причин такого з'являється багато. По-перше, позички ці видаються в дуже невеликих розмірах, здебільшого 2-5.000 фр. і дуже рідко доходять до 12.000 франк. Наслідком невідповідно низького кредиту біженці орендують здебільшого найдешевші, найвіддаленіші ферми, де господарювати дуже тяжко і де господарство не дає відповідного зиску. Не сприяють розвитку акції поселення біженців на французьких фермах і ті умови, на яких видаються позички. Видача переводиться таким бюрократичним шляхом і таким воловим темпом, що біженець, усвітившись господарювати на ферму, мусить іноді цілих пів-року стратити, поки одержить позичку, а без неї при відомих біженецьких злиднях до жадної праці приступити не може. Буває й так, що позички біженець так і не дочекається, і в таких випадках його матеріальний стан являється цілком зруйнованим.

Несприятливою умовою для розвитку цієї акції являється також і обов'язок боржника починаги виплату боргу уже з другого року, в той час, як, на думку докладчика, раціональним було б зачинати виплату з 4-го року господарювання, коли дійсно вже можна числити на прибутки з господарства.

Вишеназвані тяжкі умови одержання біженцями позичок затримують розвиток поселення біженців на вільних французьких фермах, і, що головне, примушують звертатися за позичками не ліпших, порядних, хазяйновитих людей, а частіш—людь неввідповідальних, тих, які не розраховують на те, що їм прийдеться виплачувати позичку, до того-ж ше

часто й таких, які ризикують сидати на ферми без певного досвіду в господарських справах.

Для зліпшення справи була б потрібна, на думку докладчика, організація інструкторської допомоги, з виїздом інструкторів на місяць. Потрібно було б те-ж об'язомлення біженців з місцевими умовами праці, потрібна була б організація кооперативних товариств, розклад праці за певним планом. Необхідна організація інформаційного бюро, де можна було б збирати інформації про всі вільні ферми, що надаються до купівлі або до оренди. Потрібним було б те-ж поселення біженців на фермах відповідно певному плану, щоб біженці-фермери могли закладати для самопомоги кооперативи, що дало б можливість спільними силами проводити по фермах воду, від одсутности якої так терпить господарство, особливо на півдні Франції. Таким чином можна було б досягти тако-ж організації більших господарств, у яких недосвічені біженці могли б учитися працювати й набувати досвід для дальшого самостійного ведення власної ферми.

Цікаво, що серед фермерів з б. Росії українці краще приспособлюються до умов господарвання у Франції, ніж москалі, бо клімат і способи господарювання на Україні ближчі до французьких, ніж в Росії.

Наприкінці докладчик висловив думку, що колонізація свободної землі у Франції може дати позитивні наслідки в будучині і сприятиме добробуту еміграції. Але для цього необхідно, щоб справа переводилася в організаційний спосіб і за певним планом.

Доклад викликав значний інтерес. Серед присутніх, сливе виключно чехів, було кілька осіб, що близько стоять до справи організації еміграції з ЧСР, які взяли ближчу участь в дискусії з приводу докладу. М.

У Бельгії

— Засновання Демократичної Громади

Українських Емігрантів у Бельгії. Уже від довшого часу провадилася підготовча праця для організації в Бельгії громади українських емігрантів. 13 березня відбулися нарешті установчі збори. Помогти утворити українську громаду в Бельгії українські емігранти запросили п. інж. Ю. Яковлева. На зборах він тепло, сердечно привітав усіх присутніх і в загальних рисах з'ясував мету й напрямок майбутньої організації. Зупинився інж. Яковлів також над сучасними політичними подіями та великою й корисною роботою, яку провадить уряд УНР. Далі зачитав він проект статута нової громади та запропонував заложити в Бельгії демократичну українську громаду й приступити до виборів її керуючих органів.

Присутні одногослосно постановили закласти громаду та обрали на її голову — інж. Ю. Яковлева (він же й скарбник), на містоголову п. Левка Яскевича (він же секретар), на бібліотекаря — п. П. Осипова. Після офіційної частини зборів відбулася товариська вечірка у милої й ласкавої пані господині Осипової, під час якої громадяне згадували недавно минулу визвольну боротьбу та висловлювали надію й віру в близьке відродження Української Народньої Республіки та остаточне визволення українського народу.

Нова Громада поперед усього вшанувала пам'ять Тараса Шевченка та гетьмана Мазепи, після чого віддала також пошану борцям, що загинули за волю України — Головному Отаманові С. Петлюрі, «359» та героям Крут. Проспівно було після цього «Як умру», «Ще не вмерла Україна» та проголошено було «славу» Головному Отаманові А. Лівницькому та урядові УНР.

Загальні збори постановили одноголосно подати заяву про вступ до Головної Еміграційної Ради. Постановлено також заснувати при Громаді бібліотеку та фонд для допомоги безробітним.

— Звіт фонду безробітних Демократич-

ної Громади Українських Емігрантів у Бельгії. Поступило від п. О. Хвалика 10 фр. на безробітніх у Франції, від п. Ю. Яковлева — 20 фр. на безробітніх у Бельгії. Папом Л. Яскевичем переведено збірку серед українських емігрантів Львівського промислового басейну; 82 фр. склали нижчезазначені громадяне: О. Хвалик, П. Туринський, С. Билина, М. Билина, В. Торський, Макелон, Роздобутько, Місьо, П. Осипів, Т. Осипів, Білинський, Головатий, Кухарек, Надеберний, Д. Дубас, О. Леднів, М. Коренківський, М. Онуфренко, Ю. Яковлів, М. Гоголь, О. Дмитро, М. Пишний, І. Боднар.

На засіданню Управи ухвалено надіслати з цих грошей 35 франків на безробітніх у Франції, а решту поділити між двома безробітніми членами Громади.

У Польщі

— Культурно - освітня праця при Відділі УЦК в Кракові завдяки старанням керуючих чинників за останній місяць поширилася далі. Курс технічного креслення вже цілковито обнято програмою, виклади й практичні вправи відбуваються регулярно що суботи й неділі. Крім відчитів, про які вже повідомлялося в «Тризубі», п. Суходол прочитав ще такі доклади: «Нарід, військо й еміграція» — дня 25 січня, «Конференція розбросення й провокація совітів» — дня 14 лютого. Відбулася також низка його викладів на тему «Відомості з фізичної механіки».

До складу лекторів запрошено п. п. проф. Лепкого, доц. д-ра Кубівича, інж. А. Марушенка - Богданівського та маляра Д. Горняткевича. П. проф. Б. Лепкий ласкаво дав свою згоду на зачитання кількох викладів з історії України, а п. інж. Марушенко-Богданівський розпочав читати «Спомини з історії останньої боротьби» та технічне матеріалознавство. Маляр п. Д. Горнятке-

вич читатиме на тему «Мистецтво України».

В неділю, 24 лютого с. р. в салі Т-ва «Просвіта», яка була переповнена гістьми, було виставлено «Запорозький мед», драмат. етюд на 1 дію. В головних ролях виступали п. п. С. Столярський, А. Даниленко, П. Сліпченко, Ю. Чижик, С. Суходол. Усі ролі було виконано дуже добре. Після вистави відбувся концерт емігрантського чоловічого хору, що складається з 18 чоловік, під керівництвом п. Шевчика. Виконано було: Ой, у полі два явори; А хто бачив, а хто чув; За річкою, за Дунаєм; По всьому світі стала новина; Та туман яром котиться. Після хору виконала кілька думок, маршів і т. д. оркестра мандололіністів під орудою п. Чижика та співучасті студентів з Волині. Як учасників вистави, так і хору та оркестри, зібрані нагороджували гучними, довгими оплесками. Вечір мав успіх як з боку морального, так і з боку матеріального. Дохід було призначено виключно на культурно - освітні цілі Т-ва.

Таким чином, після майже трьохлітньої бездіяльності, українська еміграція в Кракові знову пробудилася до громадського життя, що, безумовно, треба завдячувати керівничому персоналу Відділу, якому треба побажати сил та енергії для дальшої праці.

Тихий.

— Загальні збори членів Відділу УЦК в Сосновцю, під головуванням п. Пилипейченка, відбулися 17 січня с. р. Збори відчинив п. голова Управи Відділу ген. В. Сянклер. Він же зложив зборам справоздання з діяльності Управи Відділу за минулий рік, котре поповнив грошевим звітом п. сотн. Гальперин. Зупинившись над програмою діяльності Управи на майбутній рік та над її бюджетом, збори перейшли до виборів Управи та Ревізійної Комісії. До Управи було обрано: ген. В. Сянклера — на голову, п. І. Пилипейченка — на заступника голови, п. Т. Гальперина — на секретаря. До Ревізійної Комісії обрано п. п.

Чердиченка, Сулковського та Ісадченка. При розгляді біжучих справ збори зупинилися над питанням національного податку, бібліотеки, церковним, правного положення емігрантів у Польщі та ин. Ухвалено було також упорядкувати могили козаків — бл. пам'яті Андрія Вішняка, Олександра Шелінга та Семена Шевейка.

— Загальні збори членів Відділу УЦК у Львові. Чергові звичайні збори членів Відділу УЦК у Львові відбулися 31 січня с. р. Збори відчинив голова Управи Відділу п. О. Кузьминський. Привітавши в короткій промові присутніх та згадавши трагічно загинувшого Головного Отамана Симона Петлюри, героїчні бій під Крутами й 14-ті роковини проголошення IV універсалу, — п. Кузьминський запропонував зборам вставанням вшанувати пам'ять всіх, хто загинув за Україну. На його ж пропозицію збори одностайно ухвалили вислати привітальну телеграму до пана Головного Отамана А. Лівницького.

На голову зборів було обрано п. М. Корчинського та на секретаря — п. П. Панченка. Після затвердження протоколу попередніх зборів та затвердження прийняття нових членів, збори заслухали справоздання з діяльності Управи Відділу за минулий рік, яке зложила п. Наталія Дорошенкова, та звіт Ревізійної Комісії, який зложив п. М. Корчинський.

Діяльність Управи Відділу мала в минулому році чимало перешкод, найголовнішою з яких був брак матеріальних засобів і відсутність власного помешкання. Святкуючи річницю смерті Тараса Шевченка, Управа Відділу організувала урочисті сходини членів, які відбулися 19 березня минулого року в салі Т-ва «Луг», і на яких було виголошено реферат «Святкування Шевченка на Радящині». В травні місяці було уряджено урочисту панахиду по бл. пам. Головному Отамані С. Петлюрі. На початку біжучого року Управа Відділу улаштувала ялинку для дітей. Немало ста-

рань приложила Управа до справи допомоги членам Відділу, правних їм порад, опіки та належної репрезентації Відділу перед українськими й чужоземними чинниками.

До нової Управи Відділу обрано п. О. Кузьминського — на голову, п. М. Тарановича — на заступника голови, п. Наталію Дорошенкову — на секретаря, п. А. Романенка — на скарбника, та п. М. Євтушенка — на члена Управи. У вільних внесках було обговорено кілька справ, зв'язаних зі зміцненням організації та поширенням товариського життя членів Відділу.

— Загальні збори членів Відділу УЦК у Щепіорні відбулися 17 січня с. р. Приступавши до порядку денного, збори вставанням вшанували пам'ять Головного Отамана С. Петлюри. Провадив збори п. Я. Коваль, секретарював п. М. Бірин.

Збори затвердили протокол попередніх загальних зборів та прийняття до складу Відділу нових членів, заслухали справоздання Управи за минулий рік та звіт Ревізійної Комісії. До нової Управи на біжучий рік обрано: п. Я. Ковалья — на голову, п. В. Біловіщука — на секретаря та п. В. Лазарчика — на скарбника. Запасові члени — п. п. Ю. Марчук, М. Бірин. Ревізійна Комісія — п. п. М. Білозерський, О. Западня та Я. Якименко.

Обговоривши низку справ організаційного характеру, збори ухвалили надіслати посильну пожертву на руки п. д-ра Шкурата на шкільний фонд і будову санаторію для українських емігрантів.

— Загальні збори членів Відділу УЦК у Торуні. 24 січня с. р. відбулися річні загальні збори членів Відділу УЦК у Торуні, на яких головував п. В. Шевчук при секретарі п. І. Хмарі. Після затвердження протоколу попередніх загальних зборів та прийняття нових членів Відділу, п. В. Лотоцький зложив справоздання з діяльності Управи за минулий 1931 рік.

За минулий рік у Торуні ви-
найнято помешкання для канце-
лярії Відділу, засновано співочо-
танечний гурток, для духового
зближення членів колонії органі-
зувалися систематично вечір-
ні сходи з шклянкою чаю та
відбувалися сходи літературно-
наукові. 29 листопаду мин. року
було вишановано пам'ять 359-ти
лицарів Базару, а 26 грудня було
влаштовано ялинку для дітей, а
для членів Відділу та гостей —
спільну вечерю. За минулий рік
підготовлено було також хор, під
керуванням п. Білінського, до
концертових виступів, які мають
відбутися в недалекому часі. Рів-
нож відбулося урочисте святку-
вання роковин смерті Т. Г. Шев-
ченка. До цього всього належить
дати широкую допомогую акцію
членам Відділу та належну ре-
презентацію назовні. Бібліотека
Відділу налічує на сьогодні по-над
130 книжок.

Обговорюючи план діяльності
на майбутній рік, збори прийняли
цілу низку ухвал, як, наприклад,
про заснування драматичного гур-
тка, про влаштування кількох кон-
цертів на провінції, відновлення
праці літературно - наукового

гуртка, організування курсів гра-
моти для дорослих, відсвятко-
вання річниці смерті Тараса Шев-
ченка, С. Петлюри, річниці про-
голошення незалежності України,
про влаштування ялинки для ді-
тей, упорядкування могил помер-
ших емігрантів, яких поховано на
торунському кладовищі, й т. ин.

Грошеве справоздання предста-
вив зборам п. Яровий. До нової
Управи Відділу було обрано: п.
В. Лотоцького — на голову, п.
В. Шевчука — на заступника го-
лови, п. І. Хмару — на секретаря,
п. В. Холяву — на скарбника,
та п. І. Ковалишина — на члена
Управи. Запасовими членами до
Управи увійшли п. п. І. Колесни-
ченко, С. Галіціян. До Ревізійної
Комісії обрано п. п. М. Ярового,
І. Мельника та В. Чагіна, а кан-
дидатами до них — п. п. А. Симо-
нова та А. Дмитренка.

У вільних внесках збори ухва-
лили надіслати привітання пано-
ві Головному Отаманові А. Лі-
вицькому, Головній Еміграцій-
ній Раді та Головній Управі
УІК. На зборах було переведе-
но збірку пожертв на будову са-
наторії для дітей українських емі-
грантів.

Зміст.

Париж, неділя, 3 квітня 1932 року — ст. 1. * * * — ст. 2. К. Н і к о .
Листи до земляків, VI — ст. ст. 3. Другий Український Науковий З'їзд
у Празі — ст. 7. Наш виступ — ст. 9. Святкування 300-ліття дня народин-
гетьмана Івана Мазепи в Парижі — ст. 13. O b s e r v a t o r . З міжнарод-
нього життя — ст. 17. Х р о н і к а . З Великої України — ст. 20. З життя
української еміграції: У Франції — ст. 21. У Чехословаччині — ст. 27.
У Бельгії — ст. 29. У Польщі — ст. 30.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V.

Tél. Danton 86-93.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагус — Комітет.

Адміністратор : Іл. Коєн

Le Gérant : M-me Perdrizet.